

MARCUS MEIBOM OG VILLUM LANGE

ET BIDRAG TIL

DET KONGELIGE BIBLIOTEKS HISTORIE

AF

CARL S. PETERSEN

Da den kgl. Bibliotekar Nicolaus Theophilus i Novb. 1604 afgik ved Døden, blev Stillingen ikke genbesat; to Maaneder senere skænkede Christian IV de kongelige Bogsamlinger, der gik tilbage til hans Bedstefaders Tid, som Nytaarsgave til Universitetet¹⁾. Derefter forekommer et halvt Aarhundrede igennem intet Navn i Forbindelse med Bøger paa Københavns Slot. Under Frederik III, det nuværende kgl. Biblioteks Grundlægger, blev det anderledes. Man møder her to Mænd, af hvilke den ene, Marcus Meibom, bibliotekshistorisk er gammelkendt, medens den anden, Villum Lange, først i nyere Tid er draget ind i denne Sammenhæng. Det er da rimeligt at begynde med Meibom.

Den udførligste Skildring af ham, Grundlaget for alle senere, skyldes den lærde Rektor i Flensborg Johannes Møller († 1725) og staar i 3. Tome af hans berømmelige „Cimbria literata“, der udkom 1744; den er paa over 8 tæt trykte Foliosider²⁾. Det er i høj Grad Anerkendelse værd, at Møller overalt samvittighedsfuldt angiver sin Hjemmel, ikke blot ved de litterære Partier, men ogsaa i de personalhistoriske. Om Meiboms Ophold i Danmark, der dog ikke fylder meget i den store Biografi, støtter han sig væsentligst til, hvad de lærde Mænd Marquard Gude († 1689), Daniel Georg Morhof († 1691) og Johann Nicolas Pechlin († 1706), Livlæge hos Hertugen af Gottorp, har meddelt ham. De stemmer langt fra altid overens, og de af Møller anstillede sammenfattende Betragtninger er naturligvis ikke forpligtende, selv om de gaar igen hos Werlauff, til Dels ogsaa senere. Hvad Werlauff iøvrigt har, vil kunne suppleres ved

¹⁾ Herom se mine Afhandlinger til dansk Bog- og Bibliotekshistorie, 1949, p. 1-81.

²⁾ P. 443-52.

Hjælp af Materiale, som ikke stod til hans Raadighed, og derigennem tillige berigtiges.

Det bemærkes, at ved Midten af det 17. Aarhundrede daterede man i Danmark som i andre protestantiske Lande, enkelte Videnskabsmænd undtagne, endnu sine Breve efter den julianske Kalender, medens Katoliker anvendte den gregorianske. Forskellen var 10 Dage. Af Hensyn til kronologisk Overensstemmelse er de gregorianske Dateringer omregnede, men Brevenes egne Datoer i saa Fald anført umiddelbart efter i skarp Parentes.

I

De første autoritative Oplysninger om MARCUS MEIBOM har man et Par Universitetsmatrikler at takke for. 1644, 20/6 blev han indskrevet ved Universitetet i Königsberg som juridisk studerende; han betegnes som Eiderostadensis, fra Eiderstedt¹⁾. Mere faar man at vide fra Leiden, ved hvis berømte Lærestalt han immatrikuleredes 29/9 1645 som stud. med., 24 Aar gammel, værende fra Tønning²⁾. Altsaa er han født 1621 (om Alderangivelsen er at lide paa) og efter sin Herkomst gottorpsk Undersaat. Forældrene kendes ikke, ej heller deres Livsstilling saa lidt som hans Formuesomstændigheder. Hverken som Jurist eller Mediciner er han optraadt i Litteraturen, men som Filolog og Matematiker. Et Navn vandt han ved Beskæftigelsen med Oldtidens græske Musikforfattere, der blev Genstand for hans første større Arbejde. Adskillige af dem, men ikke alle, var udgivne tidligere, især af Meursius, men Meibom nøjedes ikke med de trykte Udgaver, han søgte tillige haandskriftligt Grundlag. Leo Allatius, Bibliotekar hos Kardinal Barberini i Rom, sendte Materiale fra en derværende Codex, Salmasius ligesaa fra Paris, og gennem John Selden fik han Afskrifter fra Oxford og andre engelske Biblioteker; selv gennemgik han et Scaligerhaandskrift i Leiden. Foretagendet synes at have været imødeset med Forventning og, som Tiden gik, tillige med Utaalmodighed. Rasmus Bartholin, der da var i Leiden, meddelte i Novb. 1649 Ole Worm, at de gamle Musikforfattere udgives i Amsterdam af Marcus Meibom, „genindsatte i deres Glans“³⁾. Og i Maj 1651 skrev Nicolaus Heinsius til Isaac Voss i Uppsala, at med Udgaven gik det trægt; en Trediedel stod endnu tilbage⁴⁾. Aaret efter og – under Hensyntagen til Tiden for Meiboms Rejse til Stockholm,

¹⁾ Die Matrikel der Albertus-Universität zu Königsberg, I, 1910, p. 457.

²⁾ Personahist. Tidsskr., II, 1881, p. 133.

³⁾ Wormii Epist., 1751, p. 981.

⁴⁾ Burmann, Sylloge epistolarum, III, 1727, p. 600.

hvorom nedenfor – i Aarets første Halvdel udkom dog „Antiquæ musicæ auctores septem“, 2 statelige Bind in 4°, trykte i Amsterdam 1652 hos Lodowijk Elzevir: græsk Text med latinsk Oversættelse og Kommentar; i Fortalen til Læseren i vol. I er indskudt S.S. Ambrosii et Augustini Hymne „Te Deum laudamus“ med Noder. Værket, der forøvrigt viser Meibom som en skrap Polemiker med Skytset særlig rettet mod de af den lærde Jesuit Athanasius Kircher fremsatte Anskuelse, har haft den Skæbne, at det, flittig benyttet, i henvend halvtredie Hundrede Aar var den eneste samlede Udgave af de græske Musikforfattere, først 1895 afløst af Carl v. Jan's. En Del af Meiboms Apparat findes (eller fandtes) i Staats- und Universitätsbibliothek i Hamburg¹⁾.

Bogen dedicerede han til Dronning Christina af Sverige. Lærde Mænd og Bogvenner Europa over saa med Beundring og Forventning hen til den unge Dronning, Gustaf Adolfs Datter, en ny Visdomsgudinde paa Tronen i det fjerne Nord – ved Midten af 1652 endnu ikke fyldt 25 Aar. Allerede som tyveaarig talte og skrev hun Latin, Fransk, Hollandsk og Tysk, lærte sig selv Græsk, var livlig og spirituel, i Besiddelse af megen Videbegærlighed, og til sammen med sig at drøfte Spørgsmaal indenfor Filologi, Filosofi og Religion, der da stod i Forgrunden af hendes Interesser, indkaldte hun til sit Hof fremmede Lærde. Langt den mest fremragende var Descartes, der kom til Stockholm i Oktb. 1649, men afgik ved Døden 4 Maaneder senere, i Febr. 1650. Dernæst en Række Filologer: af Franskmand Salmasius og Orientalisten Samuel Bochart, af Nederlændere Nicolaus Heinsius og Isaac Voss, for blot at nævne nogle af de mest kendte. Som deres efterladte Breve lægger for Dagen, tørnede de momentvis haardt sammen; Brevene viser tillige Dronningens Luner, der besværliggjorde Udførelsen af konkrete Hverv som Opstilling og Katalogisering af de store Bogskatte, hendes sejrige Generaler havde sendt hjem som Krigsbytte fra Mähren og Böhmen, eller hendes Bogkøbere havde skaffet til Veje ved deres Færden rundt om i Landene. Det hele blev iøvrigt ikke af saa lang Varighed. Da Dronning Christina 1654 nedlagde Kronen og forlod Sverige for officielt at gaa over til Katolicismen, tog hun Biblioteket med sig²⁾.

¹⁾ Chr. Petersen, Geschichte der hamburgischen Stadtbibliothek, 1838, p. 204. Albert Jahn giver i sin Udgave af Aristides Quintilianus, 1882, p. LIV en udførlig Registratur.

²⁾ Harald Wieselgren, Drottning Kristinas bibliotek och bibliotekarier, 1901; Emil Hildebrand och Gustaf Jacobson i: Sveriges historia, VII, 1926, p. 159–86; Curt Weibull, Drottning Christina, 1931. Mange Breve i Burmann, Sylloge epistolarum, I–V, 1727. Om Biblioteket se iøvrigt O. Walde i: Nordisk tidskr. f. bok- och bibl.väsen, II, 1915, p. 122–32 og i: Svend Dahls Bibliotekshandbok, II, 1931, p. 136–37.

Blandt dem, Dronning Christina gerne vilde se blandt sine Omgivelser, var Gabriel Naudé, Kardinal Mazarins Bibliotekar, en Mand, hvis Ry i Bogelskeres Kredts ikke er blegnet med Aarene. Men først da Kardinalen i Aug. 1651 af Frondebevægelsen var tvunget bort fra Paris, og Biblioteket i Henhold til en Parlamentsakt i Jan.–Febr. 1652 stilledes til offentlig Auktion, fulgte Naudé Indbydelsen og tiltraadte 5/7 [15/7] Rejsen¹⁾. Den foretoges over Land, varede to Maaneder og forløb, som han 9/10 [19/10] 1652 fra Stockholm skrev til Gassendi, uden større Besværligheder; hvad Havet angik, brugte han næppe en hel Dag for at komme over „le petit & le grand Belt & le Sond“²⁾. Om Rejsen gennem Danmark beretter han ellers intet. Man véd dog andensteds fra, at han i Ringsted besaa Jørgen Seefelds Bibliotek³⁾ og i København aflagde Besøg hos Ole Worm, et altfor kortvarigt efter dennes Mening⁴⁾. Den danske Minister i Stockholm notificerede 18/9 sin Kollega i Haag den celebre Gæsts Ankomst med Tilføjelse af, at han var blevet Dronningens Bibliotekar⁵⁾. Selv fortæller Naudé i sit Brev til Gassendi, at af de faa fremmede Lærde, han traf i Sveriges Hovedstad, kendte han blot enkelte, blandt hvilke han nævner Bochart, Meibom og Bourdelot – Dronningens Livlæge og Yndling. Han omtaler derefter Dronningen, af hvis Viden og Indsigt han føler sig mægtig betaget, og Biblioteket, „de laquelle j’ai la conduite cum absoluto imperio“. Et Par Maaneder senere, i Begyndelsen af 1653, skrev Isaac Voss, der selv havde beklædt Stillingen, men som var faldet i Unaade paa Grund af Strid med Salmasius og havde maattet forlade Sverige, til Heinsius, der var i Venezia: „Biblioteket hist oppe har Naudé nu Ledelsen af. Som Underbibliotekar fungerer Meibom“⁶⁾. Ogsaa det sidste var, som videre skal ses, ganske rigtigt.

Naar Meibom er kommet til Stockholm, lader sig saa temmelig bestemme. Pierre Daniel Huet, senere kendt som katolsk Biskop i Normandiet og fremragende Apologet, ledsagede 1652 Bochart efter dennes Opfordring paa Turen til Sverige og har paa sine ældre Dage i sine

1) Alfr. Franklin, *Histoire de la Bibliothèque Mazarine*, 1901, p. 110.

2) Gassendi, *Opera*, VI, 1658, p. 336–37.

3) Zacharias Lunds Beretning (*Nyt hist. Tidsskr.*, VI, 1856, p. 222).

4) Wormii Epist., 1751, p. 1117. De havde i flere Aar staaet i Brevvexling, og Worm var behjælpelig med at skaffe islandske Haandskrifter og Bøger til Mazarins Bibliotek (Wormii Epist., 1751, p. 898–903; H. F. Rørdam, *Hist. Samlinger og Studier*, II, 1896, p. 493, 497–98, 504; Jakob Benediktsson, *Ole Worms Correspondence with Icelanders*, 1948, p. 469).

5) *Hist. Tidsskr.*, V, 1844, p. 337.

6) Burmann, *Sylloge epistolarum*, III, 1727, p. 660.

Erindringer givet en Skildring af Rejsen, der foretoges over Land ligesom Naudé's og bl. a. medførte en Udflugt til Hven for at søge efter Tyge Brahe-Minder¹). De to Rejsende ankom til Stockholm i den første Uge af Juni²). Kort i Forvejen (ante paucos dies) var, siger Huet, Meibom kommet og havde bragt Dronningen en prægtig Gave: de græske Musikforfattere³). Hensigten med Gaven ligger lige for, men var Stillingen som Underbibliotekar eneste Gratifikation, har han ganske vist maattet vente lidt længe. Hvad han iøvrigt tog sig til i Stockholm, vides der ikke meget om. Da Naudé traf ham, var han optaget af at paavise Fejl hos Euclid, uden Tvivl Forarbejde til et kommende Værk, og det ses, at han har overværet Møder i det af Dronning Christina stiftede svenske Akademi, men om han ogsaa har været aktiv Deltager, vides ikke⁴). Ved Aarsskiftet 1652-53 udøser Heinsius og Voss, af hvilke ingen da var i Stockholm, i gensidige Breve deres Vrede over hans Hoved, nedsættende ham baade som Menneske og som Videnskabsmand. Anledningen synes lidt ringe: Pengelaan og Benyttelse af Heinsius' Bøger under dennes Fraværelse⁵). Men maaske de ikke har kunnet med hans Façon at være paa. Ulige interessantere er Bourdelot's Udtalelser i Breve (paa Fransk) til Salmasius⁶).

Det første er fra 29/5 [8/6] 1652 og fortæller, at han „har truffet Hr. Meibom, en Mand, som jeg tror er dygtig. Han beklager sig over, at man ikke har ladet ham rejse over Land“. Det næste falder en Maaned senere, 26/6 [6/7]: „Hr. Meibom er et fortræffeligt Menneske og en brav Mand, sed orator parum vehemens (men som Taler uden rigtig Glød)“. Lidt anden Klang har Ordene derimod i det derefter følgende Brev fra 20/8 [30/8]: „Hr. Meibom synes mig at have faaet nok af at være her. Ved Siden af hans omfattende Studier, som jeg anser for meget dybtgaaende, er han ikke meget behagelig, og han kan slet ikke konversere. Jeg vil faa ham til at tale med Dronningen“. Og 9/10 [19/10] hedder det, lidt overraskende: „Jeg har foreslaet Dronningen Hr. Meibom som

¹) Pet. Dan. Huetii Commentarius de rebus ad eum pertinentibus, 1718, p. 71-115; L. Daae i: (Norsk) Hist. Tidsskr., II, 1872, p. 323-35.

²) Wieselgren, p. 83, jfr. Hist. Tidsskr., V, 1844, p. 329-30.

³) Huet, p. 107. Tidsangivelsen bekræftes ved Bourdelot's nedenfor anførte Brev af 29/5 [8/6].

⁴) Schück, Svenska akademien historia, I, 1935, p. 5-7.

⁵) Burmann, Sylloge epistolarum, III, 1727, p. 650, 654, 660, jfr. II p. 817 et Brev fra Meibom til Heinsius, der gør en anden af dennes Insinuationer usandsynlig.

⁶) Jean Lemoine & André Lichtenberger, Trois familiers du grand Condé, 1909, p. 268 [Brevets Aarstal ved Trykfejl forkert, skal være 1652 i Stedet for 1651], 274, 275, 278.

Underbibliotekar. Da det er et Menneske, som De anbefaler, vil De faa at se, hvordan jeg vil støtte ham, og hvorledes alt, hvad De holder af, er mig kært“. Udtalelsen synes at maatte have et Brev fra Adressaten til Forudsætning, og der er følgelig Grund til dels at oplyse, at Bourdelot's Stilling som Dronning Christinas Livlæge skyldtes Salmasius' Rekommodation, dels at erindre om, at denne i sin Tid havde bistaaet Meibom med Materiale til Udgaven af de græske Musikforfattere.

Hermed er vi naaet til en Begivenhed i Meiboms Liv, til hvilken ogsaa Naudé's Navn er knyttet. Beretningen herom synes først at foreligge paa Tryk 1705 i en tysk Pamflet, her betegnet som „wenigen bekannt“¹⁾. Derfra har Holberg sin Kundskab i Heltindehistorierne og en af Epistlerne²⁾, ligesaa Arckenholtz i det store Værk om Dronning Christina³⁾. Som Kilde har det tyske Skrift i alt Fald den Fejl at være noget sent, og der er da Anledning til at understrege, at Moller fortæller Historien med Gude og Morhof i første Række som Hjemmelmænd, hvorved den føres mindst tyve Aar tilbage i Tiden⁴⁾. Med Udeladelse af et Par Varianter af sekundær Art skete der følgende: Bourdelot undsaa sig en Dag ved det kongelige Taffel ikke for spottende paa Fransk at kalde Meibom, som var hans Sidemand, en Pedant og undgik kun en Ørefigen i Gensvar ved at tage sin Tilflugt til Dronningen. Senere tilskyndede han denne, hvis særlige Gunst han nød, til at opfordre Meibom til at give en praktisk Prøve paa sin gamle Musik, i hendes og de italienske Musikeres Nærværelse, med Naudé dansende efter Melodien. Han begyndte ogsaa at synge, men da han ikke havde Spor af Stemme, med en falsk Hysten og fremkaldte baade hos Italienerne, der ironisk kaldte Sangen en Englesang, og de øvrige Tilhørere en umaadelig Latter. Fortørnet herover forlod vor Landsmand strax Gemakket og gav Bourdelot som Ophavsmand til den lidte Forsmædelse en Lussing udenfor hans Dør, efter først

¹⁾ *Leben der weltberühmten Königin Christina von Schweden nach denen geheimsten Intriguen und merckwürdigsten Umständen entworfen*, 1705, p. 23-24.

²⁾ *Saml. Skrifter*, XIV, 1934, p. 639; XVI, 1939, p. 59.

³⁾ Arckenholtz, *Mémoires concernant Christine, Reine de Suède*, I, 1751, p. 241-42.

⁴⁾ F. Halévy, *Souvenirs et portraits*, 1861, p. 87-114 meddeler et Brev fra Bourdelot til en Ven i Paris, dat. „De Stockholm, c. 15 Mars 1652“, i hvilket Episoden med alle Hovedpersoner udførlig fortælles. Det vilde være en førsterangs Kilde, hvis det var ægte (Aarstallet maatte da skyldes en Trykfejl for 1653), men det er en Pastiche; den kendte Komponist og Musikforfatter bekender sig p. 114 Note som „l'auteur de cette lettre“. Med en Artikel af Felix Vogt i „Frankfurter Zeitung“ som Mellemlid gives en Oversættelse i *Svensk musiktidning*, 1885, p. 139, 155-56. Kendskab til Halévy's Bog og den svenske Gengivelse skylder jeg Artiklen om Meibom i T. Norlind, *Allmänt musiklexikon*, II, 1916, p. 639.

at have dadlet hans Uvidenhed. Formedelst denne voldsomme Adfærd fik han ikke længe efter Befaling til at forlade Hoffet og Sverige¹).

Søger man efter Momenter, der paa en eller anden Maade kunde belyse denne Fortælling nærmere, skal først som en Biomstændighed bemærkes, at med italienske Musikers Tilstedeværelse ved Dronning Christinas Hof har det sin Rigtighed²). Dernæst er der et Brev, som Bochart 12/4 1653 paa Fransk skrev til Voss i Amsterdam: „Den stakkels Hr. Meibom, der har været nogen Tid ved vort Bord og paa Nippet til at blive Lærer i Græsk for Hendes Majestæt, er blevet skammelig bortvist fra Taflet og Slottet *indicta causa* (uden Lov og Dom) for et Sammenstød (*pour quelque prise*), han har haft med Livlægen, qui habet *foenum in cornu*³). Den stakkels Mand staar i Begreb med at rejse herfra, jeg véd endnu ikke om med nogen Satisfaktion“⁴). Hertil lader sig føje, at da Salmasius i et Brev til Naudé havde kaldt Bourdelot „vor fælles Ven“, svarede Naudé 16/4 [26/4] 1653, at han, led og ked af at finde sig i Bourdelot's Rænker trods altid udvist Høflighed og trods den gode Forstaaelse, hvori han havde bestræbt sig for at leve med ham, „højt og tydelig har sagt ham, at jeg ikke bekymrede mig mere om ham“⁵).

Naudé og Bochart forlod 21/5 1653 Sverige i den franske Ambassadors Følge med Skib til Wismar⁶). Ogsaa Bourdelot rejste, bevarende for bestandig Dronning Christinas Gunst. 21/5 [31/5] skrev han til Salmasius: „Alle mine Sager er nu pakkede. Hr. Bochart og Hr. Naudé rejser i Morgen⁷) med Hr. Ambassadøren. Jeg véd ikke, hvad de vil sige, naar de er væk herfra, men jeg er meget nysgerrig efter at vide det; der er sket mange Ting her, et multi oderunt me gratis (og mange hader mig uforskyldt“⁸). Han kom dog ikke af Sted lige med det samme.

¹) Lussingen falder maaske vor Tid for Brystet. Havde Meibom været Adelsmand, vilde en Udfordring være blevet øjeblikkelig Følge.

²) Johan Ekeblad, *Bref*, I, 1911, p. 223 (under 26/1 1653). Ekeblad var Hofjunker.

³) Horats, *Sat.* 1, 4, 34: „som har Hø paa Hornene“. De romerske Landmænd plejede at binde Hø til Hornene paa Oxer, som vilde stange.

⁴) Arckenholtz, *Mémoires concernant Christine, Reine de Suède*, I, 1751, p. 242 Note. En Fotostatkopi af det originale Brev, der findes i den remonstrantiske Kirkes Bibliotek i Amsterdam, er i mit Eje. Jeg har fulgt denne og tillige medtaget en enkelt Sætning, som er udeladt hos Arckenholtz.

⁵) Jean Lemoine & André Lichtenberger, *Trois familiers du grand Condé*, 1909, p. 35-36.

⁶) Peder Juell 21/5 1653 til Charisius (*Ty. Kanc. Ud. Afd. Nederlandene* Pk. 194, RA); *Personhist. tidskr.*, XXIV, 1924, p. 34 (Storkøbmanden Herman Campenhausens Dagbog).

⁷) De rejste samme Dag, han skrev sit Brev.

⁸) Lemoine & Lichtenberger, p. 280.

Den danske Minister i Stockholm meddelte 28/5 sin Kollega i Haag, at det først vilde ske efter Helligdagene¹⁾, og 11/6 [21/6] skrev Bourdelot fra Helsingborg i sit sidste Brev til Salmasius: „Meibom har ladet mig eftersøge, sigende, at man havde hidset ham op, og at han angrede det“²⁾.

Det er en Sortie, egnet til at vække Forbavselse. Direkte lader Udtalelsens Sandhed sig hverken bekræfte eller afkræfte. Men noget har der altsaa været, og Salmasius véd eller vil faa Besked derom. At det blot skulde have drejet sig om et Par knubbede Ord, er vanskeligt at tro, og indtil andet foreligger, kan man da tage Bourdelot's Brev som Indiciebevis for Rigtighed af Pointen i Fortællingen hos Moller. Om Meibom virkelig har gjort Undskyldningsvisit, derom faar enhver tro, hvad han vil.

Angaaende Meibom meddeler H. F. Rørdam, at han forlod Stockholm i August, dog forsynet med Dronningens Pas, hvori han betegnes som „vor Bibliotekar, der agter sig til sit Fædreland, Tyskland“³⁾. Men naar Rørdam tilføjer, at han dog standsede i København, hvor han ved sin alsidige Lærdom fandt Indgang hos Rigshofmester Joachim Gersdorff, der skaffede ham Adgang til Frederik III og dermed Ansættelse, turde Sagen ligge noget anderledes.

Den danske Minister i Stockholm, Adelsmanden Peder Juell til Hundsbæk førte i Tjenesteanliggender en omfattende og indholdsrig Korrespondance. Paa enkelte Stykker nær er Brevene til København gaaet tabt, men bevaret er en Registrant, i hvilken en af Gesandtskabets Sekretærer i størst mulig Korthed har antegnet Hovedmomenterne i de afsendte Skrivelser⁴⁾. Man træffer her i Breve til de to Rentemestre Peder Vibe og Jørgen Rosenkrantz Meiboms Navn, første Gang 19/3 1653, sidste 29/10 s. A. Det drejer sig om Penge til ham, Rekommandation for ham, om hans Rejse og om Forsendelse af Bøger med ham⁵⁾. Forhandlingerne føres udelukkende med Rentemestrene; i Breve til Gersdorff er han aldrig paa Tale, derimod 21/10 i et Brev til Kansleren, Christen Thomesen Sehested. Tilfældet har villet, at Udtalelsen til Sehested endnu eksisterer i Juells egenhændige Original. Den lyder i moderne Retskriv-

¹⁾ Hist. Tidsskr., V, 1844, p. 350. 1. Pinsedag faldt i 1653 paa 29. Maj.

²⁾ Lemoine & Lichtenberger, p. 282.

³⁾ Bricka XI, 1897, p. 216. Som Overarkivar Dr. Bjørn Kornerup godhedsfuldt har gjort mig opmærksom paa, findes Passet i Gl. kgl. Saml. 2°, 1076 (KB); det er paa Latin og dateret 20/8 1653, under Dronning Christinas Haand og Segl.

⁴⁾ Ty. Kanc. Ud. Afd. Sverige No. 194 [gl. No. 132] (RA). Om Peder Juell se mine Afhandlinger til dansk Bog- og Bibliotekshistorie, 1949, p. 82-115.

⁵⁾ Breve til Peder Vibe 19/3 1653, 16/4, 23/4, 14/5, 11/6, 17/6, 10/9, 14/9, 24/9, 1/10 og 29/10, til Jørgen Rosenkrantz 10/9, 17/9, 24/9 og 29/10.

ning (ogsaa anvendt i det følgende): „Eftersom en lærd Mand, Marcus Meibom kaldet, vilde gerne søge sin Avancement udi Danmark, og som hans Pretension er ikke større, end som mange af hans Lige haver udi Danmark, og jeg er vis paa, at hans Kapacitet og Lærdom er saadan, at han in re litteraria kunde gøre det som ikke Halvparten af vores Professorer, saa haver jeg taget den Dristighed at rekommendere ham til Eders Excellence, haaber, at Eders Excellence ham for sine gode Kvaliteter bliver beforderlig, hvilket skal forpligte mig foruden alle andre undfangne Faveurs at forblive stedse Eders Excellences tjenstpligtigste Tjener“¹⁾. Selv skrev Juel til Meibom 28/10 og 29/10, paa et Tidspunkt da denne aldeles utvivlsomt ikke længere var i Sverige²⁾.

Som Efterskrift til et Brev 25/11 [5/12] fra Uppsala, hvorhen Hoffet var tyet, mens Pesten rasede i Stockholm, til Gronovius i Deventer føjede Heinsius, ikke videre elskværdigt: „Meibom har forladt Sverige. Man siger, at Titlen af Underbibliotekar ikke behagede ham, og at den fine Mand (hominem delicatum) ikke kunde døje Betegnelsen „under“ (τὸ sub). Af den danske Konge har han opnaaet den fulde Bibliotekartitel, hvis man tør tro Rygtet“³⁾. Og 5/8 [15/8] 1654 skriver han fra Stockholm til Johan Rode i Italien om Meibom: „Han fungerer nu som Bibliotekar hos eders Konge“⁴⁾. Hvorvidt den sidste Udtalelse blot er forstærket Genklang af den første eller skulde hvile paa nye Efterretninger, maa ganske staa hen.

II

Datoen for Meiboms Ankomst til København kendes ikke. Men under 25/10 1653 udgik et ham vedrørende Kongebrev, af hvilket en Afskrift med samme Dag og Aar paa sædvanlig Maade indførtes som No. 210 i den Række af Kancelliets Kopibøger, der bærer Navnet Sjællandske Registre. Brevet lyder:

„Fr. 3. Gører alle vitterligt, at Vi efter underdanigst Anmodning og Begæring til aarlig Pension naadigst haver forundt, saa og hermed for-

¹⁾ Ny kgl. Saml. 4°, 1289^d (KB): Tycho de Hofmans Haandexemplar af „Portraits historiques des hommes illustres de Danemarck“. Udtalelsen, der er en Efterskrift til Brevet af 21/10, og som selv er dateret 22/10, findes indklæbet ved Biografien af Griffenfeld.

²⁾ Blandt de faatallige Uddrag af Peder Juels Brevregistrant hos Fryxell, Handlingar rör. Sveriges historia, I, 1836, p. 96 læses: „14/5 1653. Bochart och Meibom resa bort“. Men det er en Lapsus. Originalen har: „Om Meibom. Om Bochart og Naudé Bortrejse“.

³⁾ Burmann, Sylloge epistolarum, III, 1727, p. 328.

⁴⁾ Burmann, Sylloge epistolarum, V, 1727, p. 467.

under Os elskelige, hæderlige og højlærd Marco Meibomio sex Hundrede Rdlr., som skal begynde og angaa fra dette Vort Brevs Dato og siden saaledes aarlig kontinuere, indtil Vi derom anderledes naadigst tilsigendes vorder. Thi bede Vi og byde Vore Rentemestre etc. Hafn. 25. Oktob. Anno 1653¹⁾.

Om Meibom selv har indgivet Ansøgning, eller andre har gjort det i hans Sted, lader sig ikke sige; Indlægget til paagældende Nummer i Kopibogen, som muligvis kunde have oplyst herom, er ikke bevaret. Da Brevet af Kancelliet kommunikeredes Rentekamret til videre Expedition, blev det her ved en Fejlæsning indført med Aarstallet 1655, hvilket umiddelbart efter med et kraftigt 4-Tal rettedes til 1654²⁾. Senere opdagedes ogsaa denne Fejl, og i det lange Løb skete der ingen Skade, men til at begynde med kom Meibom ganske vist et Aar bagud med sin Pension.

At han har haft Tilknytning til det kgl. Bibliotek, er for saa vidt evident, som det var ham, der 1663 ifølge kgl. Ordre afleverede det til Peder Schumacher. Men naar Dr. Fabritius i sin Bog om Bibliotekets Embedsmænd og Funktionærer lader ham blive ansat som Bibliotekar 25. Oktober 1653, kan man – selv med de uppsalensiske Rygter i Erindring – ikke give ham Medhold³⁾. Der staar intet herom i Kongebrevet, som ikke er et Ansættelses- eller Bestallingsdokument. Det indeholder intet om noget Embede eller Hverv og afkræver ingen Ed eller Lydighedspligt. Læst ud fra sig selv kan Brevet kun tages som et kongeligt Tilsagn om – for at tale moderne – aarlig Statsunderstøttelse til en Videnskabsmand, indtil anden Bestemmelse træffes⁴⁾. Godt i Traad hermed falder, at da Meibom 14/6 1655 naaede frem til Rentemesterregnskabet, var det paa Kontoen: Given Residenter og Agenter samt andre Rigens Pensionærer⁵⁾.

¹⁾ Sjæll. Reg. 1653, 25/10, No. 210 (RA). Originalen var Adressatens Ejendom.

²⁾ Da. Kanc. Rentekamrets Bestallingsbog No. 3, fol. 107 (RA).

³⁾ Albert Fabritius, *Det kgl. Biblioteks Embedsmænd og Funktionærer 1653-1943*, 1943, p. 29. Werlauffs Opfattelse (p. 42-43) er denne: Heinsius' Breve er ham Bevis for Meiboms Ansættelse 1653 som Bibliotekar; han omtaler derefter den ham aarlig tillagte Pension paa 600 Rdl. og bemærker, at „hvor stor hans Bibliotekargage var, findes ikke angivet, men Kongens bekendte Agtelse for og Rundhed mod udmærkede Lærde lader formode, at hans Stilling her kunde have været behagelig for enhver anden end en Mand af hans Stolthed, Særhed og Ustadighed.“

⁴⁾ Vid. Selsk. Ordb. (1829) forklarer under Henviisning til Moth († 1719) „Pension“ som „aarlig Pengelønning, som gives en, uden at han derfor gør egentlig Tjeneste eller forestaar et Embede; Naadeløn“.

⁵⁾ Rentemesterregnskabet for 1654 1/5-1655 1/7, fol. 100 (RA).

Han og Karen Andersdatter, Christian IV.s gamle Frille, er her de eneste uden Titulatur; alle de andre opføres med Navn og Stilling.

Et andet Træk viser ydermere, at det var som fri Videnskabsmand, han blev modtaget og betragtet. 13/2 1654 noteres i Rentemesterregnskabet, at der er tilstillet ham 100 enkende (enkelte) Rdl., som Kongl. Majestæt hannem haver ladet forære til en Bog at lade trykke, efter derpaa Peder Vibes udgivne Ordre, og 10/4 fik han atter 100 enkende Rdl. til samme Formaal, begge Beløb opførte paa Kontoen: Som Kgl. Majestæt naadigst haver ladet skænke og bortforære¹⁾. Bogen, hvorom Talen er, udkom 1655 under Titlen „De proportionibus“, 204 Sider in 2°, trykt i København hos Melchior Martzan med stor og klar Skrift, der giver et smukt Satsbillede. Fortalen til Læseren er dateret 16/2 og Bogen selv tilegnet Frederik III, „min naadigste Herre, der ikke blot ved Velvillie, men ogsaa ved interesseret Forespørgsel og kritiske Bemærkninger (sapiente diffidentia), saasom du til Fuldkommenhed behersker de matematiske Videnskaber og i Særdeleshed Geometrien, har opmuntret mig til at udgive den“.

Skriftet, som han efter eget Sigende i nedenfor refererede Brev til Gassendi har gaaet svanger med i 5 Aar, og til hvilket Uppsalastudierne utvivlsomt har Tilknytning, er formet som en Dialog mellem en Række græske Matematikere, hvoriblandt Archimedes, Euclid, Apollonios fra Perge og Pappos. Samtalen drejer sig ikke blot om de matematiske Proportioner, men ogsaa om de musikalske, og det er maaske særlig af Hensyn til de sidste, at Bogen er blevet til. Men man kan ikke sige, at dens Udredninger fandt udelt Bifald. Den engelske Matematiker John Wallis, Medstifter af Royal Society i London, udgav 1657 et Modskrift, og her hjemme rykkede Professoren i Astronomi Villum Lange 1656 i Marken med et Værk paa 373 Sider in 4° om Geometriens Sandheder („De veritatibus geometricis“), ligesom Meiboms Bog tilegnet Frederik III. Sagen bragte Universitetet i en ejendommelig Situation. Efter Begæring af Kansleren tilspurgte Rektor paa Mødet 7/1 1657 i Konsistorium, om Meibom ikke lige saa vel som Lange maatte lade sine scripta polemica trykke uden Censur. Professorerne fandt, at der var stor Forskel: Lange var persona docens in Academia og udøvede Censur over andres matematiske Skrifter, men Hvervet kunde i dette Tilfælde overgives til Rasmus Bartholin eller Steenbuch, at Meibom intet skulde have at befrygte. En Uge senere gav Rektor efter Kanslerens Beretning til Kende, at

¹⁾ Rentemesterregnskabet for 1653 1/6-1654 1/5, fol. 6 (RA).

Hans Majestæt var tilfreds, at Meibom lod trykke uden Censur som Lange og de andre¹⁾. Derefter udkom Gensvaret, 48 Sider in 2°; det er aldeles afvisende og slutter med at karakterisere Modpartens Optræden som Udtryk for Ignorance og Uforskammethed.

Affæren med Universitetet viser, som Werlauff bemærker, at Meibom var vel anskreven ved Hove. Frederik III var imidlertid ikke ene om at være ham bevaagen. Man ser det af Brevet til Gassendi, der er dateret 18/9 1655²⁾. Som Introduktion beretter han, med hvilken Glæde dennes Aaret i Forvejen udkomne Levnedsskildring af Tyge Brahe var blevet modtaget af Kongen, Rigshofmesteren og Kansleren³⁾. Derpaa dvæler han ved sin egen Bog om Proportionerne og fortæller om sine Fremtidsplaner. Efter Tilskyndelse, siger han, af Hans Excellence Hr. Joachim Gersdorff, Rigens Hofmester, en stor Velynder af Videnskabsmænd, var han for Tiden beskæftiget med en omhyggelig Udgivelse af Hierocles' Kommentar til Pythagoras' gyldne Vers og af de pythagoræiske Fragmenter, som Henricus Stephanus havde føjet til sin Edition af Diogenes Laërtios. Ogsaa med at give en forbedret Text af Diogenes Laërtios arbejdede han, men maaske uden Nytte, eftersom Aegidius Menagius, om hvis Dygtighed Bochart sang ham Ørene fulde (decantavit) under Samværet i Stockholm, alt gennem mange Aar havde syslet med denne Opgave. En Etbindsudgave af Stoikerne var Genstand for hans og Rigshofmesterens Overvejelser – Gersdorff satte, som det andensteds fra vides, stor Pris paa den stoiske Filosofi⁴⁾.

Et halvt Aars Tid før Meibom skrev til Gassendi, var (7/3 1655) følgende Kongebrev udgaaet:

„Fr. 3. Gører alle vitterligt, at Vi naadigst haver antaget og bestillet og herved antager og bestiller Os elskelig, hæderlig og højlærd Marcum Meibomium til at være Vores Tyske Kancelli Raad. Thi skal han efter hans Ed og Pligt være Os, Vore Riger og Lande huld og tro, des Gavn og Bedste af yderste Magt og Formue vide og ramme, Skade og Fordærv derimod hindre og afværge og i alle Maader sig saaledes anstille, udi hvis [hvad] hannem paa Vore Vegne anbefalet vorder, som en tro og

¹⁾ Werlauff p. 43 Note c; Danske Magazin, 5. R. I, 1887-89, p. 211; jfr. Matzen, Kjøbenhavns Universitets Retshistorie, I, 1879, p. 214.

²⁾ Gassendi, Opera, VI, 1658, p. 539-40.

³⁾ Gassendi's Bog om Tyge Brahe, den første store Biografi af den moderne Astronomis Grundlægger og bestandig et Hovedværk i Litteraturen om ham, foreligger i svensk Oversættelse 1951 af Wilhelm Norlind med righoldig Kommentar.

⁴⁾ Om Joachim Gersdorff se mine Afhandlinger til dansk Bog- og Bibliotekshistorie, 1949, p. 116-76 (om hans Forhold til den stoiske Filosofi p. 130-31).

oprigtig Kancelliraad vel egner og anstaar. Flensborg den 7. Martii Anno 1655¹⁾).

At dette er en veritabel Bestalling, lader sig ikke afdisputere, og det kan med det samme siges, at han ingensinde har faaet nogen anden, før han efter Afleveringen i 1663 af Biblioteket til Schumacher gik over i helt forskellig Virksomhed. Lønningen som Kancelliraad forblev de samme 600 Rdl., der 25/10 1653 var tildelt ham som Pension, men i Regnskaberne skiftede han Plads; han opføres nu paa Kontoen: Adskillige Hofstjenere i Lighed med Hofprædikanter, Livlæger, Historiografen, den kongelige Matematiker og Kobberstikkeren. Udnævnelsen kom tids nok til, at Stillingen som Kancelliraad (Consiliarius regius) kunde optages paa Titelbladet til Bogen om Proportionerne. A. D. Jørgensen har ganske vist udtalt, at Meibom „vel havde faaet Titel af Kancelliraad i det tyske Kancelli, men nogen Kancellitjeneste var næppe nogensinde forbunden dermed²⁾“. Det sidste er dog ikke saa helt sikkert, selv om kun faa Vidnesbyrd er bevarede. Under Tyske Kancelli hørte Styrelsen af Hertugdømmerne og Udenrigspolitik. Med Udenrigspolitik er der formentlig god Sammenhæng, naar Rentemesterregnskabet 17/10 1658 noterer: „givet Marcus Meibom, Tyske Kancelli Raad, til at lade trykke latinske Manifeste [Propagandaskrifter] fore – 22 Rdl.“³⁾, og naar han 16/12 s. A. erholdt følgende Kongebrev: „Vor Gunst tilforn. Vi bede dig og naadigst ville, at du dig foretager at refutere den svenske Manifest, som paa Engelsk er udgaaen.“⁴⁾

Man vil spørge om Meiboms Forhold til Biblioteket. Der foreligger en Antegnelse 20/12 1658 i Rentemesterregnskabet: „leveret Marcus Meibom, Tyske Kancelli Raad, for en Del Bogbinderarbejde, han for Kongelig Majestæt underdanigst haver ladet forfærdige – 4 $\frac{1}{2}$ Daler“⁵⁾. Mere er der ikke, og det er endda i høj Grad muligt, at denne Udgiftspost, der er ført paa Kontoen: Udgiven i adskillig Maade, slet ikke vedrører Biblioteket som saadant. Af hvad der iøvrigt vides om dette, dets Accession og indre Forhold i Tiden før Statsforandringen 1660, er der intet, hvortil Meiboms Navn i Overleveringen er knyttet.

1) Sjæll. Reg. 1655, 7/3, No. 17 (RA). Indlægget mangler.

2) A. D. Jørgensen, Peter Schumacher Griffenfeld, I, 1893, p. 121, 461.

3) Rentemesterregnskabet 1658 1/5-1659 1/5, fol. 57 (RA).

4) Sjæll. Tegn. 1658, 16/12, No. 1547 (RA). Indlæg Konzept.

5) Rentemesterregnskabet 1658 1/5-1659 1/5, fol. 58 (RA).

III

Under sin Redegørelse for, hvorledes det kgl. Bibliotek er kommet i Besiddelse af sin Samling af islandske Haandskrifter, bemærker Kålund, at „som kgl. Bibliotekar i denne Periode (til 1663) nævnes M. Meibom; dog maa Prof. V. Lange, som 1656 blev Lærer for Kronprinsen, ogsaa have haft med Biblioteket at gøre, da Brevvexlingen med Brynjólfur Sveinsson gaar gennem ham, og han af Biskoppen tituleres kgl. Bibliotekar“¹⁾. Det vil være rigtigst strax at sige, at lige saa lidt som Meibom har VILLUM LANGE nogensinde erholdt Bestalling som Bibliotekar. Naar han benævnes saaledes af Biskoppen, har Ytringer i Langes Brev, der desværre ikke er bevaret, formentlig givet Anledning hertil. Selv uden denne sin Medvirken ved de islandske Haandskrifter, som ikke skal skattes ringe, fortjener Lange ogsaa i andre Henseender, at en Biblioteksmand skænker ham Opmærksomhed.

Han var en Præstesøn fra Helsingør, blev født 1624 og 1641 Student fra Herlufsholm; til Privatpræceptor valgte han Jørgen From, Longomontanus' Efterfølger som Professor i Astronomi²⁾. Sin hjemlige akademiske Uddannelse fuldendte han hurtigt: blev 1642 Baccalaur og tog Aaret efter teologisk Examen; forinden havde han s. A. tiltrukket sig almindelig Opsigt ved en fysisk-medicinsk Disputats om Kogning („De coctione“). Efter Faderens Død 1646 virkeliggjorde han et længe næret Ønske om Udenlandsrejse for videregaaende Studiers Skyld. Fra Helsingør gik han søværts til Holland, hvor han i Oktb. immatrikuleredes ved Universitetet i Leiden med Statsvidenskab og Matematik som Fag³⁾. Han aflagde derefter Besøg i England med Udflugt til Oxford, vendte tilbage til Leiden og udgav her 1649 sit første større Arbejde: „De annis Christi“, til-egnet Frederik III, 436 Sider in 4°. Det indeholder dels historisk-matematiske Undersøgelser om de forskellige Folkeslags Tidsregning, dels gør det Rede for Kronologien i Jesu Liv med Paavisning af, at Christi Korsfæstelsesdag var en Torsdag, ikke en Fredag, et Resultat, som sammen med andre Afvigelser fra gängse Anskuelser vakte Mistvivl i hjemlige ortodoxe Kredse om hans Retroenhed⁴⁾. Af Breve fra Leiden til Ole

¹⁾ Kålund, Katalog over de oldnorsk-islandske Haandskrifter i det kgl. Bibliotek og Universitetsbiblioteket (udenfor den arnamagnæanske Samling), 1900, p. XXXVI.

²⁾ Univ. Matr. I, 1890, p. 164. En Hovedkilde til Langes Biografi er Universitetets Program 8/6 1682 i Anledning af hans Død. Af nyere mærkes G. L. Wad, Meddelelser om Dimitterede fra Herlufsholm, II, 1882-87, p. 103-19.

³⁾ Personalhist. Tidsskr., II, 1881, p. 134.

⁴⁾ Helveg, Den danske Kirkes Historie efter Reformationen, 2. Udg. I, 1857, p. 419-20.

Worm ser man, at han ved dennes antikvariske Virksomhed var blevet sig national bevidst, og han finder Udtryk herfor i saa smukke Ord, at N. M. Petersen med Rette gennem Oversættelse har givet dem Plads i sin Litteraturhistorie¹).

Efter et afsluttende Studieophold i Paris vendte han 1650 hjem og disputerede sidst i Juli over Verdenshistoriens Inddeling („De quatuor monarchiis“) i Overværelse af Frederik III, Kansleren, Oversekretæren i Danske Kancelli Otte Krag til Voldbjerg og flere Rigsraader²). Da Vitus Bering omtrent samtidig opgav sit Professorat for at overtage Historiografstillingen efter Stephanius, lod Kongen gennem Rektor Universitetet vide som sin Villie, at „Vilh. Langius maatte reciperes in numerum Professorum og M. Vito Beringio succedere“³). Adspurgt i Konsistorium om sine formodede heterodoxe Meninger erklærede Lange sig i fuld Overensstemmelse med den augsburgske Konfession, hvilken Erklæring Professorerne lod sig vel befalde, og da han havde aflagt den sædvanlige akademiske Ed, ønskede de ham til Lykke⁴). Umiddelbart efter rejste han atter udenlands i Grev Christian Rantzaus Følge paa dennes Sendelse til Wien i diplomatisk Ærinde.

Et Par Breve til Ole Worm beretter om Rejsen⁵). Af Kunstkamret i Dresden gives til Glæde for den gamle Ven en udførlig Beskrivelse; i Prag har han forhørt om Tyge Brahes Observationer: ingen vidste rigtig Besked, men man lovede at fortsætte Efterforskningen, skaffe at vide, om den nuværende Ejer agtede at udgive dem, eller de var til Salgs, og give ham Meddelelse; herom havde han skrevet flere Gange til Kansleren⁶). Gesandtskabet skilte han sig ud fra i Wien og tog paa egen Haand over Venezia til Italien. Som de fleste Danske har han i Padova besøgt Johan Rode og 6/1 1651 i hans Stambog skrevet sit Valgsprog paa

¹) Wormii Epist., 1751, p. 1077; N. M. Petersen, Bidrag til den danske Literaturs Historie, III, 1855-56, p. 437.

²) Jens Lauridsen Wolf, Encomium Regni Daniæ, 1654, p. 348.

³) Hist. Tidsskr., 5. R. I, 1879, p. 21 Note 2.

⁴) Matzen, Kjøbenhavns Universitets Retshistorie, II, 1879, p. 15.

⁵) Wormii Epist., 1751, p. 1084-90.

⁶) Langes Brev til Worm er dateret 2/11 1650. Da Gassendi's Biografi udkom 1654, stod her at læse, at Observationerne befandt sig i Königsberg hos Lægen Ludvig Kepler, Astronomens Son. I sit Takkebrev for Bogen 29/7 1655, som F. R. Friis først af alle har henledt Opmærksomheden paa, meddelte Peder Reedtz Gassendi, at de nu var i Kongen af Danmarks Eje (Gassendi, Opera, VI, 1658, p. 538-39; F. R. Friis, Kulturhist. Studier, 1904-09, p. 123). Werlauff (p. 51 Note c) oplyser, at ifølge en Optegnelse af Fr. Rostgaard var Købesummen 600 Rdl., men hvor Rostgaard har dette, siger han ikke, og det er ikke lykkedes mig at finde Stedet.

Hebraisk og i Runer¹). Omegnen gennemvandrede han, ledende efter Oldtidsmonumenter, der havde Indskrifter med samme Bogstaver som vore egne gamle. De bemærkelsesværdigste aftegner han i Brevet. Ved nogle fandt han slaaende Lighed; overfor andre erklærer han, at han ikke véd, om de er etruskiske, lydiske, frygiske eller snarere gammel-latinske, som nogle her tror. Brevet er skrevet i Marts i Rom. Det var her, han indhentes af et Kongebrev, dateret 28/8 1651, saalydende: „Fr. 3. Vor Gunst tilforn. Vi bede eder og naadigst ville, at I retter eders Lejlighed efter med forderligste [hurtigst mulig] at begive eder herind igen i Vort Rige Danmark, hvor I videre om Vores naadigste Villie skal vorde forstændiget [underrettet]. Frederiksborg den 28. Aug. 1651“²).

Der findes i Rigsarkivet blandt „Rigens Hofmesters Breve“ et Brudstykke, to Blade in 2° (utrykt), udateret og, da Slutningen mangler, uden Underskrift³). Det volder dog ingen Vanskeligheder. Adressaten er den daværende Statholder i København Joachim Gersdorff. Brevet selv ses at være skrevet i Paris ved Midten af 1652 i Frondebevægelsens Dage og, som Sammenligning med sikre Aktstykker viser, af Villum Lange. Hvad der af Brudstykket har Relation til Emnet for nærværende Undersøgelse, meddeles her med Udeladelse af enkelte Sidespring:

Højædle, velbyrdige og strenge Herre, Hr. Statholder
meget gunstige Patron.

Jeg skrev Eders Excellence til fra Florents og rørte nogenledes om Aarsagerne til min Dvælelse, hvilke haver vaaret i Særdeleshed Vinterens Haardhed og den uovervindelige Besværighed, som var at rejse over Alpes i Vinterstid, og Søens Usikkerhed, derhos fremsættendes, hves [hvad] jeg til Florents havde bestillet, nemlig at jeg Bibliothecam Mediccam dere havde udigennemløbet, og alt, hves [hvad] som var tænkværdigt udi grækisk og orientalisk Tale, optegnet, eftersom der tilforns ingen Catalogus over saadan et fornemme Bibliotek var, som med Billighed Catalogus kunde kaldes, og derforuden observeret, hves [hvilke] Solemniteter der ere skete baade for Fyrsten af Modena og Ertzhertugen af Innsbruck med statelige og rare Inventioner, hvilket jeg vel tror ikke skal være Hans Majestæt ukært at vide. Saa snart som Højtiderne til Florents vare endte, rejste jeg der ifran den 25. Aprilis tvært igennem Lombardia og kom hid til Paris den 5/15 Junii med stor Besværighed, Omkost og Fare, eftersom vi maatte rejse fra Orléans langs Floden Loire indtil Tours og deden [derfra] paa Rouen for at komme paa Paris. Jeg fandt her for mig af en Hændelse Eders Excellences Brev skreven den 27. Decemb. om Kardinalers Richelieu og Mazarini Bibliotek at købe. Men hvad det

¹) Thott, 8°, 573, fol. 130^v (KB), jfr. Bruun, Johan Rode, 1893, p. 71.

²) Sjæll. Tegn. 1651, 28/8, fol. 170 (RA).

³) Rigens Hofmesters Breve, Fasc. 7 No. XXIV (RA).

første belanger, saa haver det intet vaaret fal, ej heller er endnu. Det er i Hænderne paa Duc d'Aiguillon og andre Kardinalens ordinerede, hvilke tror, at det fordærver sig, om man ser derpaa, endog der er ikke synderlige Materier i eller værd at agte saa højt. Belangende Kardinals Mazarini hans Bibliotek, saa haver ikke min Lykke vaaret saa god, at jeg mig haver fundet til Stede paa disse Orter, der det blev solgt. . . . Thi som jeg af Brevene fra Frankrige fornam og her siden haver forstaaet, blev det fremsat i Parlamentet Kardinalens Bibliotek at sælge den 28. Decembris, og strax den 7. Januarii begyndte man at sælge deraf, og var alting endt in Februario. Og vare ikke heller de af Parlamentet sindet at sælge det helt, men stykvis, at det ikke, om det i eens Hænder kom, skulde igenføres til sin gamle Herre og Husbond, eftersom her vare adskillige til Paris, som bøde Penninge derfor, 200 000 lire i contanti, dersom de vilde solgt det tilsammen. Mens de vilde intet andet, end at det skulde sælges i Stykker ved Auktion, og samlede de saaledes ikke dert [meget] over Fjerdeparten af det, som budet var, endog der vare nogle af de bedste MSS. udtagen og indført i Kongens Bibliotek, og nogle af de fornemste af Overdelen blev tagen af Kansleren Séguier. Levningerne købte Pierre Petau, Consillier au Parlament, for Dronningen af Sverige, som han sagde, og iblandt disse sidste vare faa Bøger af Consideration, som Monsieur du Puis [Jacques Dupuy], Bibliothécaire du Roi, her haver sagt mig, temmelig Mængde af arabiske Bøger, men blandt dennem ikke en værdig at trykkes. I hvordan det er, havde jeg gerne vaaret paa disse Steder for at kunne have givet Hans Kongl. Majst. fuldkommen Fyldestgørelse, dersom det havde vaaret i min Magt min Villie med Gerningen at udføre. Jeg tror vel, at der skal være en og anden, som dette i den værste Mening skulde udlægge og maaske søge Herrens Sind at afvende. Men jeg forlader mig næst Gud dertil, at Eders Excellence efter sin store Forstandighed og meget gode Hjertelag imod mig véd alting saaledis at lave, at det maa gaa vel til. . . . Dette aleneste vil jeg sige, at jeg ikke tror, omendskont jeg havde vaaret til Stede, at jeg noget havde kunnet udrettet. Nu er her trende Biblioteker færdig at sælges, et Ærkebispens af Rheims af trykte Bøger (hves Catalogus eller Visere er trykt), gode Bøger iblandt, men mange ufornodne Materier, synderligen i en Konges Bibliotek. Catalogum skal jeg lade Eders Excellence se, saa snart som jeg hjemkommer. Det andet er ogsaa af trykte Bøger, skatteret paa 10 000 écu, Mr Rebur aatte [ejede] det og for Gælds Skyld er undvegen, og hans Gældener vilde sælge Bøgerne, man trykker Catalogum. Det sidste er til Toulouse, Ærkebispens af Toulouse, hvorudi der ere 320 Codices MSS. og iblandt dennem ret gode og rare Bøger (adskillige ej trykte) Græci og Latini og en eller to Orientales. Mig blev vist i Gaar Catalogus libb. MSS., de trykte haver jeg intet set. Dersom jeg havde Lejlighed at blive her noget i Frankrige, rejste jeg vel til Toulouse at se Bøgerne og handle derom. Men jeg hører, at Alverden taler ilde omet[!]¹⁾

¹⁾ Pontoppidan anfører 1668 i sin „Grammatica Danica“ fra Datidens Talesprog Exempler paa lignende Sammentrækninger (Danske Grammatikere ved Bertelsen, II, 1917, p. 65, 193).

hjemme, at jeg bliver saa længe borte. Tilmed er der ogsaa en stor Forstyrrelse her i Landet, at man nu lidet her eller intet kan bestille, hvorfor jeg haver i Sinde i Dag at tage Posten herfra paa Brüssel, eftersom der er saa godt som ingen anden Middel at komme herfra. Ikke des mindre vil jeg ombede mine Venner her, at de om samme Biblioteker vil handle. Jeg haver intet fremsæt, at det var i Kongens Navn, men aleneste, at det var nogle gode Venner i Danmark. Thi naar de høre Kongen nævnes, ere de saa urimelige i deres Begæringer, at det er Skam at vide. Dersom de trykte Bøger i dette sidste Bibliotek ere saa gode som de MSS., dømmer jeg det noksom værdigt af en Herre at ejes, endog det var vel at ønske, at der var større Tal af MSS., men de, der ere, ere næsten gode alle sammen og mange vel kvalificerede. Man faar høre, i hvad Maade man derom kan handle. Det første Bibliotek belangendes er man derom endnu intet ens, hvorledes det skal sælges, eftersom Arvingerne have en Trætte med Kannikerne til Rheims om fornævnte Bibliotek, og ere der alt givne adskillige Domme af Parlamentet, men der ere faa, som skotter derom i disse Tider. Alting er her i en Hob.

Resten af Brevbrudstykket handler om Politik og forbigaas her. Det næste Brev fra Lange til Gersdorff, der er dateret Amsterdam 21/31 Juli 1652 (utrykt), og som er fuldstændig bevaret, beskæftiger sig i ganske overvejende Grad med politiske Forhold. Af dette Brev hidsættes blot: „Jeg haver ellers købt 5 Stykker Rariteter in naturalibus for at præsentere Hans kongl. Majst., eftersom jeg véd, at Herren er meget curieux, havde gerne haft noget mere og bedre, om det havde vaaret at bekomme“¹⁾).

Hvorvidt Fremstødet i Frankrig gav Udbytte for det kgl. Bibliotek, vides ikke. Man kan imidlertid ikke forlade Langes Breve uden at spørge, hvorledes det har sig med Kataloget fra Firenze. Sagen selv er rigtig nok. Professoren i Sorø Henrik Ernst havde 1641 i Amsterdam udgivet et Katalog over Haandskrifterne, 96 Sider in 8°, med Fortale til Jørgen Seefeld. Det er imidlertid kun Afskrift af de summariske Annotationer paa Reolernes Sidestykker, uden nærmere Beskrivelse. Langes Arbejde er derimod et virkeligt Haandskriftkatalog. Det blev ikke trykt i hans Levetid, men var kendt gennem Afskrifter. Et Exemplar fandtes i Joachim Gersdorffs Bibliotek; efter et andet, købt paa Marquard Gudes Auktion, publiceredes det 1710 af Joh. Alb. Fabricius som Tillæg til hans Udgave af Petrus Lambecius' „Prodromus historiæ literariæ“²⁾).

¹⁾ Rigens Hofmesters Breve, Fasc. 2 No. XXIII (RA), jfr. mine Afhandlinger til dansk Bog- og Bibliotekshistorie, 1949, p. 134.

²⁾ Hos Jens Worm, Nyerup og Ehrencron-Müller angives Langes Katalog at være trykt i Ernst's. Angivelsen er i sig selv absurd; 1641 var Lange lige blevet Student. En Konfrontation viser naturligvis ogsaa, at Angivelsen intet har paa sig.

Sammenlignet med Bandini's berømte Værk fra 1764-70 falder Langes selvfølgelig igennem, men Stikprøver synes at vise, at ligesom han ikke har oversprunget noget Haandskrift, har han i det store og hele faaet de forskellige Bestanddele af hvert enkelt med og Texterne rigtig identificerede. Det maa derfor erkendes, at efter Datids Forhold var der i ham Stof til en virkelig Biblioteksmand, og at han, uanset Brevets noget flot henkastede Ytringer, har Adkomst til at tale med om Bøger.

Da han 1652 var vendt tilbage til Fædrelandet, gled han ind i Stillingen som Professor i Astronomi (Professor mathematicum superiorum) efter Jørgen From, der Aaret i Forvejen var afgaaet ved Døden; 1653 tog han Magistergraden. Flere Træk viser, at han, hvem den spanske Gesandt i København Grev Rebolledo kalder „el elegante Langio“¹⁾, stadig bevarede sin Konges Gunst. Et Vidnesbyrd, mere talende end noget andet, er, at han 9/4 1656 fik Bestalling som Præceptor for Kronprinsen, den senere Kong Christian V²⁾. Det er i denne Stilling, der knyttede ham nær til Hoffet, at han griber ind i det kgl. Biblioteks Historie ved Brevet til Brynjólfur Sveinsson i Skálholt om de islandske Haandskrifter. At det skete efter Kongens Befaling, falder af sig selv og siges desuden i Biskoppens Svar, men det vilde være morsomt, om man vidste, fra hvem Initiativet var udgaaet: fra Majestæten eller fra Lange. Sagen maatte for saa vidt ligge Lange nær efter hans Tilknytning til Ole Worm, i hvem Studiet af Islands Sprog og gamle Litteratur havde haft en utrættelig Tilskynder³⁾.

Som tidligere nævnt er Langes Brev ikke bevaret, men det maa ifølge Kålund have været fra c. 6/5 1656, altsaa en Maaned efter, at han var tiltraadt sin Hof tjeneste. Det er Skade, at man ikke har Brevet; det var nok værd at kende dets Ordlyd. Efter Modtagelsen lod Brynjólfur Sveinsson, en af de store Skikkelser i Islands Aandshistorie og selv i Besiddelse af enestaaende Bogskatte, paa Altinget bekendtgøre, at Kongen ønskede islandske Oldskrifter til sit Bibliotek, og at han var villig til paa dennes Vegne at modtage dem: som Gave, til Købs eller som Laan til Afskrivning. Hvor vidt Henstillingen havde Følger, er ikke kendt. Men af sin egen Samling sendte Biskoppen foruden nogle Papirhaandskrifter tre Skindbøger: „Flatøbogen“, „Graagaasen“ og „Regnar Lodbrogs Saga“, ikke just, som de kaldes i det medfølgende Brev til Lange, Baga-

¹⁾ Gigas, Grev Bernardino de Rebolledo, 1883, p. 345.

²⁾ Sjæll. Reg. 1656, 9/4, No. 61-62 (RA). Som Løn for sig og en Tjener fik han aarlig 400 Rdl., for sin egen Person tillige Bispning ved Prinsens Bord.

³⁾ Jakob Benediktsson, Ole Worms Correspondence with Icelanders, 1948.

teller (nugæ), men en i Sandhed kongelig Gave. Brevet, der er meget udførligt, bærer Datoen 10/7 1656¹⁾. Det meddeler en Fremstilling af den gamle islandske Litteraturs Undergang og Aarsagerne hertil; dernæst opfordres – sagtens i Erindring om, at det for Aar tilbage var mislykkedes for ham selv paa Grund af den anden islandske Biskops Modstand at faa et eget Trykkeri til Planens Realisation – Lange indtrængende til at virke for, at Oldskrifterne blev trykte, og der gives Raad om, hvorledes det bør gøres: først Texten alene (der vilde findes Købere i Hjemlandet), derefter med dansk eller latinsk Oversættelse i tospaltet Opsætning. Til at udføre Arbejdet alvorligt og med Troskab er alene Islændere i Stand; hvad udmærkede Mænd som Worm, Stephanius og andre paa dette Felt har udrettet, skylder de – heri har Biskoppen ganske Ret – islandske Lærere og Raadgivere (munitores). Men at samle Haandskrifterne stumme i fremmede Biblioteker, hvor de aldrig forstaas af nogen, er i Sandhed ikke at bevare Oldtidens Historie, men at udslette den²⁾.

Endnu et Brev sendte Lange til Brynjólfur Sveinsson. Heller ikke det er bevaret, men ses af Svaret, der er dateret 23/8 1658, at være kommet Adressaten i Hænde ved Hjemkomsten sidst i Oktober forrige Aar fra en lang og besværlig Visitatsrejs³⁾. Brevet er altsaa fra 1657. Det glæder Biskoppen at høre, at de oversendte Ubetydeligheder (nugamenta) ikke har mishaget Kongen, og han takker i overstrømmende Vendinger Lange for Andel heri. Annalerne, som denne har ønsket, sender han efter først at have ladet tage en Afskrift, at et Exemplar af vort Folks Historie, skønt paa Papir og brøstfeldigt, kan blive tilbage i Fædrelandet, „jeg er nemlig bange for, at ikke alt, hvad der sendes over [til København], lever videre (supervivant), af Aarsager tidligere vidtløftig udviklede for dig“⁴⁾.

1) Úr bréfabókum Brynjólfs biskups Sveinssonar. Jón Helgason bjó til prentunar, 1942, p. 68–77. Brevets Adresse lyder: Clarissimo et undiqvaqve doctissimo viro Dno. M. Vilhelmo Langio, superiorum in Regia Academia Hafniensi mathematicum professori celeberrimo et bibliothecario regio, Dno fautori et amico æternum suspiciendo, S. P. D.

2) Om herhen hørende Forhold jfr. Betænkning vedr. de i Danmark beroende islandske Haandskrifter og Museumsgenstande, 1951, p. 9–13, 43–45.

3) Úr bréfabókum Brynjólfs biskups Sveinssonar, 1942, p. 114–116. Adressen er ikke denne Gang indført, saa at man ikke kan se, om Titulaturen „vgl. Bibliotekar“ er bibeholdt.

4) Biskoppens Udtalelse er ikke saa lige at forklare. Sigter han blot i al Almindelighed til den Passus i sit Brev fra 10/7 1656, at hvis Haandskrifterne ikke udgaves, vilde de staa som døde Skatte i et Land, hvor ingen forstod dem? I saa Fald er han lidt vel utaalmodig. Der var ikke gaet stort over 2 Aar, og i dem faldt Krigen med Sverige. Er Ængstelsen da maaske specielt fremkaldt ved, at den forløbne Præst Thórarinn

Ogsaa i et andet Anliggende møder man i Overleveringen Langes Navn. Werlauff har oplyst, at 4/5 1657 erholdt Poul Nielsen, senere nobileret Rosenpalm, Bestalling som Biblioteksamanuensis med 200 Rdl. i aarlig Løn, og han aftrykker Kongebrevet. Ansættelsen skyldes Lange, som det ses af det endnu bevarede Indlæg til Bestallingen, udateret og uunderskrevet, men med hans Haand. Indlægget har følgende Ordlyd: „Paa Hans kongelig Majestæts naadigste Behag fremsættes paa det allerunderdanigste, at eftersom det syntes for nogen Tid siden ej at skulle være Hans Majst. mishagelig, om en Person ved Navn Poul Nielsen til Hans Majestæts Bibliotek blev antagen, at han Bøgerne altid kunde holde rene og hver i sit Sted hensætte, Catalogum rigtig og vel skrive og den altid vedligeholde, eftersom sligt hos et Bibliotek er fornøden og paa alle Steder brugeligt, og at samme Person kunde derhos være til Hans kongl. Højheds Opvartning og hannem in minutiis Grammaticalibus og andet sligt informere, saa vidt fornøden gjordes og hannem blev anbefalet enten af Hr. Hovmester eller mig: om da Hans kongl. Majst. naadigst sig vilde lade behage samme Person at antage, at hannem da maatte forordnes efter Hans Majst. naadigste Villie til Kost, Klæder og anden Fornødenhed 200 Rdl., eftersom han her paa Steden ej af mindre sig kunde opholde. Hvilket aleneste til den Ende for Hans kongl. Majst. fremsættes at fornemme paa det underdanigste Hans kongl. Majst. naadigste Behag og Villie herudi“¹⁾.

Sin Stilling som Kronprinsens Præceptor kvitterede Lange 25/10 1658²⁾, hvilket vel er ensbetydende med, at han ikke længere som før havde sin daglige Gang ved Hoffet. Dog fandt han Lejlighed til at give den unge Torfæus, da denne i 1660 af Kongen blev antaget som Oversætter af de islandske Oldskrifter, en lille Haandsrækning: han raadede ham til at bede om 300 Rdl. i Salær. Da Torfæus bad derom, fik han det strax³⁾.

Hermed ophører Kildernes Vidnesbyrd om Villum Langes nærmere Forhold til det kongelige Bibliotek. Med Bibeholdelse af sin Professor-

Eiriksson, om hvis skandaløse Forhold han vidtløftig og med Bitterhed talte i samme Brev fra 10/7 1656, havde vidst at vinde Kongens Bevaagenhed og efter alt at domme vilde faa med Haandskrifterne at gøre? Der synes ikke at kunne have ligget noget Brev fra Biskoppen til Lange mellem 10/7 1656 og 23/8 1658. Som venteligt fik Thórarinn Eiriksson paa Grund af sit uordentlige Levned lidet udrettet, og 1659 fandtes han druknet i Københavns Slotsgrav (Kålund, p. XXXVIII-XL).

¹⁾ Indlæg til Sjæll. Reg. 1657, 4/5, No. 77 (RA).

²⁾ Skatkamrets Besoldningsbog B, fol. 85^v-86^r (RA).

³⁾ Arne Magnussons Brevvexling med Torfæus, 1916, p. 94, jfr. John Erichsen, Thormod Torfesens Levnetsbeskrivelse, 1788, p. 25-26.

gage mod at stille Vikar udnævntes han 1661 (1/8) til Landsdommer i Jylland. Det ses, at han herovre har beskæftiget sig med Politik og Samfundsforhold. Sine Tanker, af hvilke mange er forstandige, andre utopiske, meddelte han i Breve fra 1670-72 til Griffenfeld og i et udførligt, i Afskrift bevaret Reformforslag fra samme Tid, uden Forfatterangivelse, men af A. D. Jørgensen utvivlsomt med Rette tillagt ham¹⁾. Det er til Ære for ham, at han som ældre ikke har glemt, hvad han som ung nemmede hos Ole Worm: ved Universitetet, hvor meget bør være anderledes, ønsker han indenfor det filosofiske Fakultet et Professorat oprettet „i Dansk eller Islandsk“.

Fra Jylland vendte han 1680 tilbage til København og overtog atter sin akademiske Virksomhed, men afgik 1682 ved Døden.

IV

Medens der i Overleveringen, som tidligere nævnt, ikke findes noget som helst Spor, undtagen ét, højst usikkert, af, at Meibom før 1660 har haft med det kgl. Bibliotek at gøre, er Forholdet efter dette Aar anderledes. Det giver sig ikke til Kende gennem en særlig Udnævnelse; bestallingsmæssig er han, som ligeledes før bemærket, stadig Kancelliraad og Lønnen vedvarende de 600 Rdl., der i 1653 anvistes ham. Ej heller fører han direkte Navn af Bibliotekar, hverken i Tiltale eller i Omtale. Et adækvat Udtryk har Brynjólfur Sveinsson anvendt, naar han i et Brev af 12/8 1662, som senere nærmere skal omtales, titulerer ham: *consiliarius interior* [Kancelliraad] *et bibliothecæ præfectus*. Samme Udtryk, blot verbalt, bruger Thomas Bartholin i et Brev af 22/8 1662 til sin fordums Elev Martin Bogdan i Bern: „Meibom forestaar (præst) Kongens Bibliotek, der nylig er blevet forøget med Gersdorffs Bøger“²⁾. Hermed stemmer godt Ordvalget i Kongebrevet fra 1663, om hvilket mere siden. Det paalægger ham at aflevere „Vores hidindtil dig anbetroede Bibliotek“ til Peder Schumacher.

De tidligste Efterretninger om Meiboms Forbindelse med Biblioteket har to, tilfældig sammentræffende Begivenheder som Baggrund. Poul Nielsen, der 1657 var blevet antaget som Amanuensis, aflagde 4/3 1661 Ed som Sekretær i Danske Kancelli og forlod dermed sin Biblioteks-

¹⁾ Danske Magazin, 5. R. II, 1889-92, p. 275-319, jfr. A. D. Jørgensen, Peter Schumacher Griffenfeld, I, 1893, p. 71, 85, 283.

²⁾ Thomas Bartholin, *Epistolæ medicinales*, IV, 1667, p. 46.

tjeneste¹⁾. Halvanden Maaned senere (19/4) afgik Joachim Gersdorff ved Døden efter at have testamenteret Kongen sin Bogsamling. Den talte henved 8000 Bind²⁾. De skulde ikke blot overføres til Bogkamret paa Københavns Slot, hvor de mere end tredoblede den forhaanden-værende Bogbestand, men Afleveringens Rigtighed skulde Bog for Bog kontrolleres ved Hjælp af det medfølgende Katalog. At gøre dette sidste vilde vel være tilfaldet Bibliotekets Amanuensis, om der havde været nogen. Som Forholdene laa, blev Arbejdet med Modtagelse og Kontrol tildelt Meibom, hvilket erfares af tvende, i strængere Forstand samtidige Breve. De viser tillige, at Gersdorffs Død var gaaet ham nær, og hvorledes han under Indtryk af de dermed i Forbindelse staaende Begivenheder saa paa sin Fremtid.

Det første af de to Breve skyldes Nicolaus Heinsius, der i Novb. 1660 var blevet udnævnt til Nederlandenes Resident (Gesandt) i Stockholm³⁾. Brevet er skrevet her, dateret 1/6 [11/6] 1661 og stilet til Gronovius i Leiden. Paa Oprejsen dette Aar havde han truffet Dronning Christina, der vendte tilbage fra Stockholm, hvor hun efter Carl Gustafs Død havde søgt og faaet Rigsraadets Bekræftelse paa sine ved Abdikationen i 1654 tilstaaede Rettigheder. Mødet, fortæller han Gronovius, fandt Sted i Halmstad, hvor Dronningen havde gjort Ophold paa Grund af Tandpine. De spiste Frokost sammen, og i Samtalens Løb beklagede hun dybt, at Lucas Holstenius, hendes Bibliotekar i Rom, var død, og udtalte sig om Vanskeligheden ved at finde en Efterfølger. „Jeg anbefalede hende Meibom, fordi han kort før havde truffet mig i København, noget ulig den Hector, som i alle Forhold plejede at optræde paa en overmodig Maade⁴⁾. Berøvet sin Velynder Gersdorff lagde han nemlig ikke Skjul paa, at han saa sig om efter en anden, under hvis Beskyttelse han kunde give sig ind, ked af det danske Hof og af den Fattigdom, han nu har at kæmpe med. Dronningen modtog min Anbefaling og bad mig gennem Brev forhandle med Meibom om denne Sag.“⁵⁾

Det andet Brev er Meiboms Svar paa Heinsius' Henvendelse, der ikke er bevaret, men som var dateret 17/5. Svaret, der – sagtens, fordi Sagen var af en lidt prekær Natur – er skrevet i den nederlandske Gesandt Jacob le Maire's Logi i København, bærer Datoen 5/8. Det er, siger han,

¹⁾ Kringelbach, Den civile Centraladministrations Embedsetat 1660–1848, 1889, p. 118 (Meddelelser fra Gehejmearkivet 1886–88, 1889).

²⁾ Se mine Afhandlinger til dansk Bog- og Bibliotekshistorie, 1949, p. 145.

³⁾ Nieuw nederlandsch biografisch Woordenboek, II, 1912, p. 558.

⁴⁾ Reminiscens fra Verg. Aen. 2, 274–76.

⁵⁾ Burmann, Sylloge epistolarum, III, 1727, p. 454–55, jfr. V p. 779.

blevet ham klart, at hos den svenske Dronning, saa udmærket og klog en Fyrstinde hun end er, vilde han paa Grund af hendes ofte skiftende Opholdssted ikke kunne finde den Fred og Ro, der var frugtbringende for hans Studier, og som passede for hans Helbred. Og hvem vilde iøvrigt kunne blive gammel i et Bibliotek i Rom uden at apostasere? „Imidlertid – som jeg udførlig har forklaret dig mundtlig – vilde jeg ønske, at der kunde frembyde sig en bekvem Vej og Maade for mig til at komme herfra. Men jeg indser at maatte befrygte, at det vil være vanskeligere for mig at opnaa, hvis Hendes Majestæt Dronningen gør sin Indflydelse gældende, især da Hans Majestæt Kongen af Danmark, min naadigste Herre, ikke har ladet Dronningen modtage, da hun vilde rejse denne Vej¹⁾. Jeg er klar over, at jeg omsider bør bestemme mig til at rejse herfra uden Entledigelsesbrev. Thi jeg kan ikke med god Samvittighed blive her længere, da jeg hverken kan være Gud eller Mennesker til nogen Nytte her. For Øjeblikket spilder jeg min Tid og plager mig selv med at gennemgaa efter Katalogets Rækkefølge det Bibliotek, som i sin Tid har tilhørt Hans Excellence Gersdorff, og som han i levende Live har testamenteret sin Konge, og med at modtage det paa Kongens Vegne, uden nogen som helst Løn for det store Arbejde, som jeg dog i det mindste kunde vente. De spanske og italienske Haandskrifter fra dette Bibliotek – faatallige ganske vist, men udmærkede, har jeg i Gaar forevist Hans Majestæt. Hvis du skulde ønske at se Kataloget over dem, som jeg har udarbejdet temmelig omhyggelig, idet jeg har optegnet alt, hvad der er i hver enkelt Bog eller Bind, skal jeg gerne tjene dig deri.“²⁾

Om Meiboms egenhændige Revision af Gersdorffs Bøger vidner utvetydig Kataloget over dem. Men naar han tilføjer, at han har affattet et Særkatalog over de spanske og italienske Haandskrifter, da er et saadant Arbejde ikke mere til, saa lidt som disse Haandskrifter lader sig eftervise i det nuværende kgl. Bibliotek³⁾. Man kan altsaa ikke ad denne Vej faa noget at vide om, hvorledes han skilte sig fra Hvervet som Katalogisator. Men maaske andre, for os eksisterende Kataloger kunde give Besked derom. Werlauff bemærker, at endnu „haves en scientificisk Katalog, som det synes, med Meiboms Haand, bag i hvilken en Designation angiver Antallet af Bøgerne saaledes: Regia 2761 Numm.; Scavenii 918 N.; Ulfeldii in Fol. 305; i alt 3984.“⁴⁾ Hermed sigtes til et i Biblio-

¹⁾ Dronning Christina kom 22/5 [1/6] til Helsingør. Om Modtagelsen se P.W. Becker, Saml. til Danmarks Historie under Frederik III.s Regering, I, 1847, p. 438, jfr. p. 240.

²⁾ Burmann, Sylloge epistolarum, II, 1727, p. 818.

³⁾ Herom se mine Afhandlinger til dansk Bog- og Bibliotekshistorie, 1949, p. 173–75.

⁴⁾ Werlauff p. 43 Note f.

tekets Arkiv under Sign. E 7 værende Katalog. Den løjerlige Designation er skrevet med samme Haand som det forudgaaende, og denne er ikke Meiboms, som Sammenligning med egenhændige Breve og andre sikre Skriftstykker viser, kunde ej heller være det, da Scavenius' Bøger, hvad Werlauff i et Øjeblikks Distraktion har glemt, først efter 1663 blev Kongens. Ældre og overhovedet ældst af alle nu kendte er det Katalog, som i Arkivet har Sign. E 1. Det er sluttet omtrent 1660 og rummer en Bogbestand, der kan anslaaes til ca. 3500 Bind¹⁾. Paa sidste Blad oplyser en samtidig latinsk Notits, at Dronning Sophie Amalie 17. Maj 1660 forærede Lipsius' Udgave af Seneca 2 voll. in 8° – den findes i Kataloget – til sin Søn Tronfølgeren i Nærværelse af dennes Hovmester og Præceptor²⁾. Notitsen er ikke skrevet af Meibom, Kataloget selv lige saa lidt, og dette er særdeles heldigt for hans Renommé; thi naar Bruun udtaler, at Kataloget er meget overfladisk affattet, er det et mildt Ord. Om andre Kataloger kan der i denne Sammenhæng ikke være Tale; det, efter hvilket Biblioteket afleveredes til Schumacher, er noget for sig selv og maa behandles for sig selv. Spørgsmaalet, som blev rejst, lader sig altsaa ikke besvare.

Hvor varig Meiboms Misstemning har været, kendes ikke; blot ét er sikkert: den omsatte sig ikke i Handling. Det er iøvrigt saare lidet, man ellers hører til ham, og af det lidet synes under Hensyn til hans Herkomst, hidtilværende litterære og videnskabelige Virksomhed bemærkelsesværdigst, at han har skrevet til Brynjólfur Sveinsson. Brevet er ikke bevaret, men kendes gennem Biskoppens udførlige Gensvar, der er dateret 12/8 1662³⁾. Det ses, at Torfæus, der med samme Skib som Lensherren (Henrik Bielke) kom til Island sidst i Juli 1662, personlig har overbragt Brevet; for eget Vedkommende medførte han Kongebreve, daterede 27/5, til Biskopperne om deres Bistand til Antikviteter „enten for Betaling eller i andre Maader at bekomme“.⁴⁾ Om denne Sag udtaler Meibom sig følgelig ikke, men stiller en Række Spørgsmaal af anden Karakter, som Brynjólfur Sveinsson besvarer. Det første er, hvem der er Forfatter til en medfølgende anonym latinsk Beskrivelse af Island⁵⁾.

¹⁾ Bruun, Det kgl. Bibliotheks Stiftelse under Frederik III og Christian V, 1873, p. 51.

²⁾ Werlauff p. 47 Note o.

³⁾ Úr bréfabókum Brynjólfs biskups Sveinssonar. Jón Helgason bjó til prentunar, 1942, p. 144–53. Brevets Adresse lyder: Viro doctissimo, clarissimo, celeberrimo, Dño Marco Meibomio, S.C.M. consiliario interiori et S.R.M. bibliothecæ præfecto, etc. viro maximo, Dño fautori et promotori suscipiendo, Brunolfus Svenonius R.S.P.D.

⁴⁾ Ketilsson, Forordninger for Island, III, 1787, p. 98. Om Torfæus' Haandskrift-erhvervelser se Kålund, p. XL–XLVI.

⁵⁾ Skrifet, hvis Titel er „Qualiscunque Descriptio Islandiæ“, er efter en, oprindelig

Dernæst: om varme Kilder, om Havets Saltholdighed Nord og Syd for Landet, om Saltkogning, om Brunkul, om hvorfor Islænderne ikke bruger Sten til Byggemateriale, og om saltet Kød og Fisk opbevares bedre paa Island end i Danmark. Endelig ønsker Meibom at erholde et islandsk-latinsk Lexikon, hvortil Biskoppen svarer, at han ikke véd af, at noget saadant findes her, ellers skulde han sende det, „vi glemmer daglig vort Sprog og lærer blandet Dansk“. Men skulde der komme nogen, der var i Stand til at samle et islandsk Lexikon, „saaledes som du ønsker det, skulde jeg for din Skyld, hvem jeg ønsker at vise alle Vennetjenester, ingenlunde unddrage ham min ringe Hjælp“.

Der er imidlertid endnu et Spørgsmaal, Meibom har at gøre, formentlig det vigtigste af dem alle. Det angaar Striden mellem Biskopperne om Trykkeriet paa Island. Brynjólfur Sveinsson svarer, at der er ikke nogen Strid og ikke i mange Aar har været nogen. Han fortæller derefter, at da han for 23 Aar siden – 1639 – blev Biskop, besluttede han at forsøge, om ikke Nordens gamle Litteratur kunde reddes fra den Tilintetgørelse, der truede den. Han begyndte at samle og naaede af Grunde, som han nærmere udvikler, til Overbevisning om, at det bedst skete ved Bogtrykkerkunstens Hjælp. Gennem Ole Worm tilstillede han for 15 Aar siden – 1647 – Hans Majestæt et Bønskrift om Bogtrykkerbevilling. Bevillingen fik han, men Brevet herom „strejfede blot dette Land og tog Flugten igen“. Bielke fandt det nemlig rigtigst, at Biskoppen paa Hólar, salig Thorlákur Skúlason – han var død 1656 – blev underrettet og raadspurgt. Men han modsatte sig det bestemt af Frygt for sit eget Trykkeri – Islands eneste – under Paaberaabelse af Privilegier, som maaske vilde have vist sig tvivlsomme, om Sagen for Alvor blev forfulgt. Hans Indskriden betød imidlertid saa meget, at Bielke tog Privilegiet med sig til Danmark igen, og han selv sad tilbage med et uopfyldt Løfte (me voti impote relicto). Saa opgav han fuldstændig hele Planen og dømte den, svigtet af Velyndere (destitutus fautoribus), til evig Tavshed¹⁾. Og som

Meibom tilhørende Afskrift udgivet 1928 af Fritz Burg (Veröffentlichungen aus der Hamburger Staats- und Universitätsbibliothek, I). Forfatteren var Sigurdur Stefánsson, 1594 Rektor i Skálholt.

¹⁾ Biskoppens Fremstilling er korrekt nok. Men han lader uomtalt, at der, vistnok paa Foranledning af Ole Worm, fra dansk Side fremsattes et Kompromisforslag: at komme herved et Aars Tid for at forestaa Udgivelsen, og at han afslog det. Man kan dog, som Jakob Benediktsson siger, ikke bebrejde ham Afslaget. Hvad man ønskede i København, var ikke ganske det, han vilde, og pekuniært synes Tilbudet lidet favorabelt. Benediktsson har (Ole Worms Correspondence with Icelanders, 1948, p. 407, Note til 105¹⁴, jfr. p. 415–16, Note til 121³⁰) samlet Henvisningerne til Materialet, hvortil blot kan føjes Ketilsson, Forordninger for Island, III, 1787, p. 29.

Skæbnen har villet, maa det for hans Vedkommende forblive. „Thi nu hverken vilde jeg, hvis jeg fik Bevilling paa et Trykkeri, paatage mig dette Arbejde, eller selv om jeg vilde, kunde jeg, medtaget af Alder, Bekymringer og andre Byrder, svækket paa Synet, saa jeg intet kan læse uden Briller. Læg hertil, at de fleste af de gamle Haandskrifter, jeg havde samlet, har jeg bortsendt til Kongen og Venner i Danmark, nogle til mine Landsmænd; hvem der fik hvad, har jeg glemt“.¹⁾ Men naar Meibom tilbyder sin Hjælp til at faa et særligt Trykkeri oprettet her – i Skálholt – „med Hans Majestæts Bevilling (indultu) efter dit Forslag, Mellemkomst og anbefaling“, er det saa stor en Gunst, at han ikke tror, han kan prise den tilstrækkelig, endsige gengælde den. Hvilket Biskoppen udvikler videre med rig Anvendelse af superlative Udtryk.

At Meibom af egen Drift skulde have bragt Trykkerispørgsmaalet paa Bane, synes lidet troligt. Langt sandsynligere foreligger her en efter højere Ordre fremsat Føler: om Biskoppen ved Opfyldelse af et gammelt Ønske skulde kunne vindes for Medvirken ved Oldskrifternes Udgivelse. Da Svaret var et Afslag, formildet ganske vist ved rige Haandskriftgaver gennem Torfæus, blev Sagen selv lagt ad acta, og først da Thórdur Thorláksson, en Søn af Thorlákur Skúlason og Brynjólfur Sveinsson Efterfølger som Biskop i Skálholt, 1684 overtog Hólartrykkeriet efter sin ældre afdøde Broder og flyttede det til sit eget Bispesæde, kom Islands Presse til at deltage i Oldlitteraturens Offentliggørelse.

Samme Aar, som Meibom skrev til Brynjólfur Sveinsson, træffes (22/9 1662) hans Navn i en kongelig Ordre til Skatkamret, i hvilken det hedder, at det er „Vores naadigste Villie og Befaling, at I straxen assignerer Os elskelig Meibomius udi de indkommende Græspenge²⁾ udi Aarhus Stift at betales 2000 Rigsdlr., hvoraf 600 Rigsdlr. til at købe de anbefalene [!] Manuscripta og de 1400 Rigsdlr. udi hans forordnede Traktement og Besolding, imod tilbørlig Kvittering udi Regnskaberne til Udgift skal passere og vorde godtgjort“.³⁾ Det er ikke lykkedes at finde Posterne bogførte i noget Regnskab, men at Meibom i hvert Fald maatte vente 1¹/₄ Aar, inden han fik de ham personlig assignerede Penge

¹⁾ Vennerne i Danmark var Stephanus og Jørgen Seefeld. Saa tidlig som 1639–41, altsaa en halv Snes Aar før Trykkeriplanen strandede paa Thorlákur Skúlasons Modstand, var Stephanus blevet betænkt; Seefeld blev det 1656 samtidig med Kongen (Kálund p. XXI–XXIV).

²⁾ Penge eller Leje, som betales for at faa Græsgange hos andre (Vid. Selsk. Ordbog 1802).

³⁾ Rentekamrets Expeditionsprotokol 1662, 22/9, No. 419 (RA), jfr. Bruun, Det kgl. Bibliotheks Stiftelse, 1878, p. 52.

udbetalt, er, som senere skal ses, vist. Hvad det var for Manuskripter, til hvis Erhvervelse den betydelige Sum af 600 Rdl. skulde medgaa, vilde man gerne vide; at anstille Gætninger er imidlertid ørkesløst. Efter Brevets Ordlyd kunde man mene, at Meibom var Forslagsstiller; det kan dog naturligvis godt have været andre, som det hændte ogsaa i Efterfølgerens Tid, men i hvert Fald knytter Ordlyden ham nær til Biblioteket. Ej heller er det udelukket, at Købet har ligget Aar tilbage, mens der først nu er fundet Udvej for Betaling. Kongebrevet selv er det sidste bevarede officielle Dokument Meibom vedrørende, før Ordren i 1663 udgik til ham om Aflevering af Biblioteket til Peder Schumacher.

A. D. Jørgensen har i sin Bog om Griffenfeld¹⁾ skildret, hvilket overordentligt Røre der opstod i København, da Amtmanden i Flensborg Ditlev Ahlefeldt i Begyndelsen af Maj Maaned 1663 hjembragte Meddelelse om Corfitz Ulfeldts Samtale med en Udsending fra Kurfyrsten af Brandenburg. Samtalen gik fra Ulfeldts Side ud paa, at den almindelige Misfornøjelse i Danmark var saa stor, at Kongedømmet uden Vanskelighed ved hans Hjælp kunde kuldcastes og et andet indføres. Samtidig bragtes der Tidende om, at Sverige rustede, og at Frankrig formodedes at være med i Komplottet. At Ulfeldts Hustru Leonora Christina var sendt til England, gjorde ikke Sagen bedre. I den nærmeste Tid udvikledes denne Spænding yderligere; Natten til den 27. Maj opstod der formelig Panik, da ingen kendte Grunden til de usædvanlige militære Forberedelser: alt Rytteriet stod hele Natten igennem under Gevær paa Slotspladsen, og alle Poster blev undersøgte af Rigsfeltherren Hans Schack. I de følgende Dage samledes der en Del Mandskab i og omkring Hovedstaden, og man synes at have ymtet om, at den forventede Herredag: Højesterets Samling ved St. Hans (24/6) kunde faa en politisk Karakter. Alt dette blev dog til intet; da Raaderne samledes, blev der forelagt dem en Anklage mod Corfitz Ulfeldt for Landsforræderi, og de dømte ham (24/7) uden Indsigelse til Døde paa de forelagte Beviser; hans Hustru var samtidig blevet fængslet i England og sad kort efter (8/8) i sikker Forvaring i Blaataarn.

„I de urolige Dage i Maj Maaned fandt der – siger A. D. Jørgensen videre – en Afskedigelse Sted, som efter alle Omstændigheder maa formodes at have haft en politisk Karakter. Kongens Bibliotekar Marcus

¹⁾ A. D. Jørgensen, Peter Schumacher Griffenfeld, I, 1893, p. 112–16, 121–22, 460 (det sidste Sted Henvisninger: foruden til Afregningsbog og Toldregnskab kun til Werlauff og Møller). Ogsaa udenfor de direkte Citater er Ordvalget saa godt som helt A. D. Jørgensens. Hvad der er sat i rund Parentes, skyldes mig og træder i Stedet for Noter.

Meibom var en meget lærd, men tillige temmelig vanskelig Mand, der forhen havde tjent Dronning Christina af Sverige; han var født i Tönning, i Hertugen af Gottorps Land, og gift med en hollandsk Dame. Der siges senere (hos Moller), at han var blevet ked af sin Bestilling og foretrak den som Tolder ved Øresundstolden, hvorfor han plagede Kongen saa længe, til han fik denne Forflyttelse bragt i Stand og det til Trods for Gabels Ønske. Dette forhold sig imidlertid ikke saaledes; der blev gjort Afregning med ham den 20. Maj 1663, og to Dage efter fik han hele sit Tilgodehavende udbetalt; han havde været i sit Embede i 10 Aar og havde 1650 Rdl. til gode. Men først 14. April Aaret efter blev han „Direktør ved Øresunds Told“, fra hvilket Embede han derpaa afskedigedes 4 Aar senere paa Grund af sine Overgreb overfor svenske Skibe; han afløstes da af Gabels Sekretær Andreas Günther“.

At A. D. Jørgensen har Ret, naar han afviser Mollers Beretning, er evident. Han fortsætter: „Den første Afskedigelse, fra Biblioteket, netop i de Dage, da Mistanken mod Kongens og Forfatningens Fjender var saa levende, synes da ej heller ret vel at have kunnet finde Sted med hans gode Villie; han stod jo herefter i Virkeligheden brødløs, og naar der siges (hos Moller), at Kongen, til Trods for Gabels Raad, endelig gav efter for hans Overhæng og gav ham Embedet i Helsingør, saa stemmer det med, hvad vi ellers hører om hans Godhed mod dem, der engang havde hørt til hans daglige Omgivelse, men vilde ikke kunne forklares, hvis man tænkte sig Afskedigelsen som en Følge af hans eget Ønske og anden Bestemmelse. Meibom var først og fremmest en lærd Mand og en Bogelsker, og Stillingen som Tolder kan han kun have taget som en Udvej under vanskelige Forhold. Men Gabels Mistillid til ham, hans tidligere fortrolige Forhold til Joachim Gersdorff, tilligemed Tidspunktet for Afskedigelsen, peger da bestemt hen paa politiske Grunde for denne. Peder Schumacher blev hans Efterfølger“. Om Dateringen, 27/5, for dennes Beskikkelsesbrev siger A. D. Jørgensen, at det var „Dagen efter den urolige Nat, da Kongen havde holdt Tropperne under Vaaben, som om man frygtede et fjendtligt Overfald eller en oprørsk Bevægelse“, og med Henblik paa, at Brevet ogsaa indeholdt Beskikkelse som kongelig Arkivar, bemærker han: „Var det saa, at Meibom havde gjort sig mistænkt for politisk Upaalidelighed, er det et sikkert Bevis paa, at Schumachers Sindelag var vel kendt og hans Hengivenhed for Kongemagten sikkert garanteret af Mænd, som Kongen havde ubetinget Tillid til“.

Mod A. D. Jørgensens Betragtninger lod sig vel adskilligt føre i Marken. Men blot én Bemærkning skal gores. Af de tre Streng, der danner Argumentationens Rygrad: „Gabels Mistillid“ – „det fortrolige Forhold til

Joachim Gersdorff“ – „Tidspunktet for Afskedigelsen“, brister i hvert Fald den tredie Streng. Meibom blev ikke afskediget „i de urolige Dage i Maj Maaned“, men 28. April – før Ditlev Ahlefeldt, der rejste fra Danzig 29. April¹⁾, naaede København med Efterretningen om Corfitz Ulfeldt.

Med Datoen 28/4 1663 findes indført i Rentekamrets Expeditionsprotokol følgende Ordre til Meibom: „Fr. 3. Vor Naade tilforn. Vores naadigste Villie og Befaling er, at du Vores hidindtil dig anbetroede Bibliothek straxen overleverer til Os elskelig Petro Schumachero med hvis [hvad] Inventari, Register og andet, som dertil hører og bør at lades og overleveres. Hvorefter etc. den 28. April Anno 1663“.²⁾ Dagen efter følger en Ordre til Skatkamret: „Fr. 3. Vor synderlige Gunst tilforn. Vores naadigste Villie og Befaling er, at I straxen lader gøre rigtige Afregning med Os elskelig Marcus Meibomius, paa hvis [hvad] hannem indtil Dato for gjorte Tjeneste med Rette hos Os tilkommer og restere kan, og derpaa tilser, hvorledes hannem den beløbende Summa udi en eller anden Maade med en Del udi Barskab [ty. Barschaft, rede Penge] og Resten paa Terminer efter de tilvejebringende Midler betales kan, hvilket saaledes imod tilbørlig Kvittering udi Regnskaberne til Udgift skal passere og vorde godtgjort. Hvorefter etc. den 29. April 1663“.³⁾ Det synes rimeligt hertil at føje Schumachers Beskikkelsesbrev, der er dateret 27/5 (Bestalling fik han først 8/3 1664), at man kan have Sagens Akter for sig paa et Sted: „Vor Naade tilforn. Eftersom Vi dig til Vores Archivarium og Bibliothecarium naadigst haver antaget og bestillet, saa er Vores naadigste Villie og Befaling, at du straxen af Marco Meibomio til dig annammer Vores hannem hidindtil anbetroede Bibliothecam med hvis [hvad] Inventarier, Register og andet, som dertil hører og bør at lades og overleveres, og det siden tilbørligen forestaar og administrerer, som den Bestillings vedkommende Forretning udkræver. Hvorefter du dig haver at rette. Befalendes dig Gud. Skrevet paa Vores kongelige Residens udi København den 27. Maj 1663“.⁴⁾

¹⁾ Birket Smith, Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie, II, 1881, p. XXX Note 84.

²⁾ Rentekamrets Expeditionsprotokol 1663, 28/4, No. 733 (RA). Brevet er ikke indført paa sit kronologisk rigtige Sted, men efter Schumachers Beskikkelsesbrev af 27/5 (No. 732). Ogsaa ved andre Breves Indførsel kan Brud paa Kronologien konstateres. Alb. Fabritius, Det kgl. Biblioteks Embedsmænd og Funktionærer, 1943, p. 29 lader Ordren til Meibom om Aflevering af Biblioteket være af 27/5, samme Dag som Schumachers Beskikkelse, men det er altsaa aktmæssig uden Hjemmel.

³⁾ Rentekamrets Expeditionsprotokol 1663, 29/4, No. 717 (RA).

⁴⁾ Orig. i Griffenfelds Sager I Fasc. 10 (RA); indført i Rentekamrets Expeditionsprotokol 1663, 27/5, No. 732 (RA); trykt hos A. D. Jørgensen, I, p. 116.

Som Aktstykkerne viser, forløb en Maaned mellem Meiboms Afskedigelse og Schumachers Udnævnelse. Hvorfor, nytter det næppe at gruble over. Men iøvrigt er det klart, at i den foreliggende Situation var det, om saa maa siges, Meibom, som maatte have Udspillet. Bogmasserne skulde gennemgaas og en Fortegnelse over dem affattes, før Afleveringen kunde finde Sted. Der forelaa to Kataloger, det ene over Joachim Gersdorffs Samling (bevaret i Bibliotekets Arkiv under Sign. E 2), det andet, det foran omtalte E 1, over Bogbestanden før den Gersdorffske Accession. Som man vil huske, havde Meibom ved Modtagelsen af Gersdorffs Bibliotek revideret dette efter det medfølgende Katalog. Han gik nu i Gang med en Revision af den tidligere Samling. At det er ham, der personlig har gjort det, fremgaar af en Liste, indhæftet i E 1, over Bøger, der var forsvundne formedelst Udlaan, bl. a. til Brug ved Prinsessernes Undervisning, vel ogsaa som Underholdningslekture for dem – fire Udlaanssedler er vedklæbete Indersiden af Katalogets Bind¹⁾. Listen er skrevet af Meibom efter en ligeledes egenhændig Kladde med mange Overstregninger og viser en Skrift, der er egnet til at vække en moderne Biblioteksmands Misundelse. Som Grundlag for Affattelsen af Afleveringskataloget, der findes i Bibliotekets Arkiv under Sign. E 6, og som ikke er skrevet af Meibom, valgtes ganske naturlig Opstillingen, i hvilken med Udskydelse af Dubletterne Bogbestanden fra E 1 og E 2 af Meibom (forud?), med eller uden Medhjælp, var sammenarbejdet til en systematisk Enhed. Ved saaledes i Kataloget at kunne følge Bøgerne Reol efter Reol, Hylde efter Hylde faar Eftertiden interessante Oplysninger. Man ser, at Bibliotekslokalerne paa Københavns Slot bestod af to Værelser, og at begge efter Modtagelsen af Gersdorffs Bibliotek var aldeles fyldte; selv over Dørene havde man maattet anbringe Hylder²⁾. Efter Bruuns Optælling udgjorde Bogbestanden 10.231 Bind, heri ikke med-

¹⁾ Bruun, *Det kgl. Bibliotheks Stiftelse*, 1873, p. 51–52. Blandt de forsvundne Bøger befinder sig Anders Sørensen Vedels Folkevisudgave fra 1591. Skulde det være Prinsesserne, der har laant den, maa Agtelsen for Frederik III.s Døtre stige. At den er gaaet tabt, er naturligvis fra det kgl. Bibliotheks Standpunkt at beklage; det eneste fuldstændige Exemplar hertillands findes i Universitetsbiblioteket.

²⁾ Werlauff p. 46 lader Laurids Ulfeldts Bibliotek være indbefattet i Afleveringen 1663. At dette er urigtigt, ses af, at ingen af de for Ulfeldt særlige Bøger findes i Afleveringskataloget. Hvorledes og naar Laurids Ulfeldts Bibliotek kom i Frederik III.s Eje, er iøvrigt et endnu uløst Spørgsmaal, jfr. Bruun p. 54 Note 1, hvortil bør føjes Optegnelser af Fr. Rostgaard i *Rostg.* 4°, 212, p. 7–8 (KB), som – fraset enkelte Fejltagelser – giver værdifulde Fingerpeg til Forstaaelse af det kgl. Bibliotheks Forhold i de første Enevoldskongers Tid. Rostgaard havde Mulighed for at vide Besked; Schumachers Efterfølger som Bibliotekar Willum Worm var hans Privatpræceptor og Formynder.

regnet Fascikler, særlige Bind (ikke faa) med Kobberstik og Dubletterne. Om Katalogets Systematik udtaler han sig temmelig nedsættende, men da det – med et moderne Udtryk – er en Hyldeliste, kan en Del af Manglerne vel skyldes Pladsforholdene¹⁾. Ligeledes til Brug for Afleveringen affattedes et særskilt Dubletkatalog. Ogsaa det er bevaret²⁾. Det omfatter 1164 Bind indbundne Bøger, 7 Bind uindbundne samt nogle Fascikler og er ikke skrevet med Meiboms Haand. Afleveringen fandt Sted 18/7 1663 og omfattede begge Kataloger. Paa sidste Blad af hvert især bevidner Meibom egenhændig og paa Latin, at Katalogerne stemmer med den forhaandenværende Bogbestand; sammesteds, ligeledes egenhændig og paa Latin, attesterer Schumacher Rigtigheden heraf og kvitterer dermed for Modtagelsen.

Sit pekuniære Tilgodehavende fik Meibom efter Afregning, som oplyst af A. D. Jørgensen, udbetalt 22/5, et Par Maaneder altsaa før Afleveringen af Biblioteket. Der vil i den Anledning være Grund til at gaa hans økonomiske Mellemværende med Staten igennem. Materialet hertil er fuldstændig til Stede: Kongebreve, Rentemesterregnskaber, Rentekammerets Afregningsbøger og andre Regnskaber. Henvisninger i hvert enkelt Tilfælde vil det ikke være fornødent at give.

Pensionen paa 600 Rdl., der tilstodes ham i 1653, og som han beholdt uændret Aar for Aar til 1663, var efter Tidens Forhold anseelig og maatte saa meget mere være det for ham, som han var Ungkarl³⁾. Samme Løn oppebar den kgl. Historiograf; Hofprædikanterne havde 300 à 400 Rdl., Botanikeren 200 Rdl. ligesom Matematikeren (Kartografen), medens 100 Rdl. var tillagt Kobberstikkeren. Da en Videnskabsmand som Niels Steensen med europæisk Ry om sit Navn 1667 kaldtes hjem, stilledes ham en Pension paa 400 Rdl. i Udsigt. Højere gagerede

¹⁾ Bruun, p. 55–56. Den der givne Redegørelse for Bogbestanden kunde maaske lade Læseren faa Indtryk af at staa overfor noget nyt, hvad jo ikke er Tilfældet. Naar det hedder, at „den danske Litteratur er langt rigere repræsenteret end sædvanlig“, stammer denne Rigdom fra den ældre Samling, E 1.

²⁾ Griffenfelds Sager I Fasc. 36 (RA). Grunden til, at Kataloget findes her, er den, at Christian V skænkede Griffenfeld Dubletterne i Brudegave (A. D. Jørgensen, I, p. 335, 440, 489, 502, jfr. Werlauff p. 49 Note y). Fotostatkopi i det kgl. Biblioteks Arkiv under Sign. E 6^a.

³⁾ Med Gude som Hjemmel lader Møller ham være gift før Afleveringen af Biblioteket i 1663. Han blev det 22/9 1664 i Helsingør med Elisabeth van de Wenne (Sjæll. Tegn. 1664, 17/9, No. 425 (RA); Hostrup-Schultz, Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd, 1906, p. 143). Den nederlandske Gesandt Jacob le Maire's Frue hed Catharina van de Wenne (P.W. Becker, Saml. til Danmarks Historie under Frederik III.s Regering, I, 1847, p. 429 Note 1). I et Brev af 4/4 1696 til Graevius (Bøllings Brevsamling D No. 642 (KB)) kalder Meibom le Maire for sin Svoger (affinis).

end de nævnte var, som rimeligt kan være, Kirurgen og øverste Hofmedicus: de vaagede over Majestætens Liv og Helbred.

Lønnen var imidlertid i Rentekamret behæftet med Antegnelsen: „som med hannem skal kortes“, hvilket vil sige, at naar den kom til Udbetaling, modtog han kun et Afdrag, større eller mindre efter de disponible Midler. Man vil erindre, at han takket være en Skrivefejl kom et Aar bagud. Da han første Gang, 14/6 1655, fik Penge, var det 300 Rdl., næste Gang 24/1 1656 et lignende Beløb og endnu 200 Rdl. 27/9 samme Aar. Efter Ordre fra Rigshofmester Joachim Gersdorff erholdt han 22/12 1657 en Kvantitet af det øresundske konfiskerede Papir, som bedrog sig efter derpaa gjorde Taxt til 1052 Rdl. 64 Sk.¹⁾; Beløbet er indført i Afregningsbogen, men ikke i Regnskabet: Pengene er altsaa ikke blevet ham udbetalte, han har selv maattet om, hvad han har kunnet udbringe Papiret til. For Aaret 1658 modtog han 20/11 50 Rdl., i 1659 intet. Sidst i Juli eller i Begyndelsen af August 1660 indgav han paa Tysk til Kongen et underdanigst Andragende om Udbetaling af sin resterende Løn, en Del gennem den københavnske Told, en anden Del gennem den øresundske²⁾. Andragendet bevirkede en Opgørelse, dateret 9/8, i Rentekamret over, hvad han havde erholdt udbetalt i de forløbne 6 $\frac{3}{4}$ Aar, beregnet fra 25/10 1653 til 25/7 1660; Resultatet var, at han med paaløbende Renter havde 2147 Rdl. 32 Sk. til gode³⁾. Herefter udgik 25/9 Kongebrev til Tolderen i København Johan Schmidt om af Toldens Indkomst at betale Os elskelig Marcus Meibomius Beløbet mod tilbørlig Postering i Toldregnskabet⁴⁾. Dette er ikke bevaret for 1660, derimod en Pakke Bilag, og i denne Pakke findes det originale Kongebrev med Meiboms egenhændige Kvittering paa Tysk for at have modtaget Pengene: 30/10 500 Rdl., 30/12 Resten; Beløbet er noteret i Afregningsbogen, men naturligvis ikke ført til Udgift i Rentemesterregnskabet, da det var dette uvedkommende. De følgende Aar fik han ingen Løn. Løn kan det jo ikke kaldes, at der 31/1 1662 refunderedes ham 63 Rdl., „som han til Garnisonen udi sidste Krig og Belejringsstid haver forstrakt“; det ham 22/9 1662 assignerede Beløb paa 1400 Rdl. af Græspengene fra Aarhus Stift saa han, som nævnt, intet til; havde det været Tilfældet, maatte Beløbet være noteret i Afregningsbogen, og der er det ikke. Penge fik han først efter den kgl. Ordre af 29/4 1663 til Skatkamret om Afregning. Der tilkom ham 2 $\frac{3}{4}$ Aars

¹⁾ Indlæg til Sjæll. Tegn. 1660, 25/9, No. 1110 (RA).

²⁾ Indlæg til Sjæll. Tegn. 1660, 25/9, No. 1110 (RA).

³⁾ Indlæg til Sjæll. Tegn. 1660, 25/9, No. 1110 (RA).

⁴⁾ Sjæll. Tegn. 1660, 25/9, No. 1110 (RA).

Besoldning, beregnet fra 25/7 1660 til 25/4 1663, i alt 1650 Rdl.¹⁾ Summen er 22/5 1663 udbetalt paa Zahlkasseregnskabet, som Rentemesterregnskabet nu efter Enevældens Indførelse kaldtes.

Skulde nogen mene, at Meibom har haft Grund til at beklage sig, er dertil at sige, at som det gik ham, gik det Størsteparten af Datidens Embedsmænd, i de højere Grader som i de lavere. Sagen er vel kendt²⁾, Aarsagen ligeledes: Landets Forarmelse og Finansnøden, Frugter af Christian IV.s og Frederik III.s Krige med Sverige, Nordeuropas stærke Militærmagt.

V

Hvorledes det er gaaet til, at Meibom godt og vel et halvt Aars Tid efter Bibliotekets Aflevering til Schumacher befinder sig i Helsingør som Direktør for Sundtolden, véd man i Virkeligheden intet som helst om. At Datiden har gjort sig Tanker derved, viser Mollers Beretning, og da A. D. Jørgensen tager en Enkelthed til Naade igen efter først at have aflivet Helheden, er det bedst at lade Moller og hans Hjemmelsmænd selv komme til Orde, ogsaa om Grunden til Meiboms Fratrædelse fra Direktørstillingen, et lige saa interessant og spændende Spørgsmaal som Tiltrædelsen. Moller beretter: „Utilfreds med at forestaa det kongelige Bibliotek i København ansøgte han ifølge Gude om det indbringende Embede som Direktør for Øresundstolden i Helsingør, og ved Paatrængenhed (*importunis flagitationibus*) næsten vristede han Embedet fra den milde Konge, som en Tid havde vist sig uvillig paa Grund af Bibliotekets Misrøgt. Men han havde ikke nogen lang Glæde af dette Embede, som han havde opnaaet mod Christoffer Gabels, den danske Førsteministers Ønske (*invito Gabelio*). Thi nogle Aar senere forlod han af sig selv Helsingør og den Stilling, han letsindig havde skaffet sig, og som passede saa lidt for en lærd Mand, og flygtede (*aufugit*) til Holland, enten fordi Lønnen ikke blev udbetalt til rette Tid, som det siges af Morhof, eller fordi han havde vist sig forsømmelig i at fremme Kongens Interesser og ikke kunde aflægge nøjagtigt Regnskab for den opkrævede Told, som det berettes af Pechlin, eller fordi han, overbevist ved Gabels Bebrejdelser, troede, at hans uforstandige Bestyrelse af dette Embede havde forstyrret Freden mellem de nordiske Riger, som det er blevet

¹⁾ Skatkamrets Besoldningsbog A, fol. 211^v–212^r. Som Dato for Afregningen er først skrevet „den 28 Aprilis“, derefter overstreget og erstattet med „20 Maj“.

²⁾ Holm, Danmark-Norges indre Historie under Enevælden fra 1660 til 1720, II, 1886, p. 139–41.

mig berettet af Gude“. Moller tilføjer, at Andreas Günther, en Sachser fra Halle, Gabels tidligere Sekretær, blev Meiboms Efterfølger som Bestyrer af Tolden i Helsingør¹).

Naar Meibom tiltraadte Virksomheden som Tolldirektør, vides ikke for vist. Det ses, at han 14/3 1664 har erholdt Ordre, underskrevet af Gabel, om af de øresundske Toldintrader at erlægge til den nederlandske Resident i Helsingør Jacob le Maire 6987¹/₂ Rdl., som er Rente af 13.972 Rdl. 3 Mrk. 5²/₃ Skilling Kapital²). Sin Bestalling fik han dog først 3/4³); at aftrykke den vilde der ikke være Mening i. Et Par Dage senere (7/4) udgik Befaling dels til Kommandanten paa Kronborg Eiler Holck at præsentere ham for Toldpersonalet, dels til den afgaaende Tolder Mads Mortensen at overlevere alle Sager: Nøgler, Bøger etc. Embedet vedrørende⁴). En Uge efter (14/4) var Overleveringen tilendebragt. Lønnen var 500 Rdl. aarlig, hvortil kom Særindtægt for hvert Skib, der passerede, udadgaaende som indadgaaende, hvad der kunde løbe op til en 3-500 Rdl. om Aaret⁵).

Angaaende Meiboms Direktortid forefindes et omfattende Materiale, men at bearbejde det vilde ganske ligge udenfor nærværende Forfatters Competence. Det maa være nok at sige, at Toldafgiften var almindelig ilde lidt af Skipperne, der gjorde alt for at unddrage sig den, at der indløb det ene Kongebrev efter det andet om Fritagelse, at han i den svenske Resident i Helsingør Gustaf Liliecrona havde en Modstander, som foranlediget ved evindelige Klager fra Landsmænds Side systematisk arbejdede paa hans Afskedigelse⁶), og at Toldpersonalet under Indtryk heraf opererede bag hans Ryg. At han ifølge sin Uddannelse og sit Temperament maatte være uegnet til at bestride et saa vanskeligt Embede, er indlysende; han undgik ej heller skrap Paamindelse: „de Svenske saavel som alle andre med saadan Høflighed at begegne, saa at der ingen videre particular Question eller Piquanterie fra eders høres“. Det maa efterhaanden have staaet ogsaa ham selv klart, at Situationen var uholdbar. Heinsius skrev i 1668 (Brevet udateret) fra Stockholm til Graevius i Utrecht: „Jeg saa Meibom i Helsingør, tidlig om Morgenen

¹) Med Hensyn til Tidspunktet erkender Moller at staa overfor to uforligelige Angivelser. Hvorledes det forholder sig hermed, har Gram oplyst i sin Fortale til Bogen (I, p. 30), og Werlauff har Uret, naar han (p. 44 Note i) modsiger Gram.

²) Rentekamrets Expeditionsprotokol 1664, 14/3, No. 1171 (RA).

³) Fornemste Bestallinger I 1661-64 (tidl. 6a) No. 75, fol. 155-56 (RA).

⁴) Rentekamrets Expeditionsprotokol 1664, 7/4, No. 1177-78 (RA).

⁵) A. D. Jørgensen, Peter Schumacher Griffenfeld, I, 1893, p. 460 Note til 114.

⁶) P. W. Becker, Saml. til Danmarks Historie under Frederik III.s Regering, II, 1857, p. 204, 208-09, 224, 229, 230.

og paa Gennemrejse. Han syntes ikke uvillig til at overtage en Lærervirksomhed i de skønne Videnskaber (*professione bonarum artium publica*), hvis noget saadant tilbødes af Generalstaterne“, og 2/9 s. A. svarer Graevius: „Jeg vilde ønske, at Meibom, som jeg længe har æret og agtet højt, kunde faa en passende Stilling ved en af vore Læreanstalter. Thi han vilde være til Pryd for den og til Støtte for de videnskabelige Studier. Jeg beklager virkelig, at en saa udmærket Mand skal blive gammel og graa i en Beskæftigelse, der ligger hans Aand fjernt. Gid han maatte komme i Betragtning“. ¹⁾ Da Graevius skrev dette Brev, var Terningerne kastede.

Som omtalt tilkom der Tolddirektøren en Særindtægt for hvert passerende Skib: Taxten var „6 Skilling gode“, som den hed efter gammel Benævnelse. Der stod ganske vist intet herom i Meiboms Bestalling, men han fulgte sin Forgænger og var i sin Ret til at gøre det. Paa Regnskabet for 1664, hans første, staar Beløbet opført med „6 Skilling gode“ som Beregningsgrundlag, i 1665 og følgende Aar derimod beregnet efter 9 Skilling. Dette var ikke et Forsøg fra hans Side paa at tilvende sig større Indtægt, end der tilkom ham, men en blot og bar Omregning: ifølge Meddelelse fra afdøde Professor Axel Nielsen var 6 Sk. i Specie-regning lig 9 Sk. i Kronemønt. Maaske Meibom dog hellere i Stedet skulde have søgt at faa sin Bestalling i lovformelig Orden, saaledes som Mads Mortensen havde haft sin. Paa Regnskabet for 1668, hans sidste, har Revisor, Heinrich v. Stöckel, i hvert Fald ved Særindtægten bemærket: „Diese sind die 6 Sk. gode und wollen Ihr. Kgl. Maj. die selbe nicht passiren lassen“. ²⁾ Dette blev for Meibom Draaben, der fik Bægeret til at flyde over. Ved Kongebrev af 9/3 1668 var Statskollegiet blevet sammenkaldt til Møde for at overveje en lang Række Klager fra ham over de Svenske³⁾. Men inden der var naaet til Ende hermed, havde han 3/5 indsendt følgende egenhændige Skrivelse (paa Tysk) til Kollegiet:

„Efter at Deres Excellence Hr. Statholderen [Christoffer Gabel] paa min gentagne allerunderdanigste Ansøgning og Bønskrift har skaffet mig Hans kgl. Majestæts Resolution paa, at de 6 Skilling gode for hvert Skib i de sidste tre Aar ikke skal udbetales mig, og jeg saaledes ikke alene skal stilles ringere end mine Forgængere, men min Tjeneste endog skal vurderes ringere end en Toldskrivners: saasom jeg, naar Forholdet er saadant, hvis det ikke var ærekrænkende for Hans kgl. Majestæt og mig,

¹⁾ Burmann, *Sylloge epistolarum*, IV, 1727, p. 72-73.

²⁾ Øresundstoldregnskaberne (RA).

³⁾ Lindbæk, *Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660-1676*, I, 1903-04, p. 304-15.

hellere vilde være Toldskriver end Direktør, i Betragtning af, at jeg ikke blot har lige saa stort Besvær dermed som alle andre, men desforuden hele Ansvar, især hvad angaar den svenske Nation, skal hvile paa mig, saa ansøger jeg underdanigst, eftersom jeg lydigst maa efterleve ovennævnte kongelige Resolution, Deres Excellencer om at formaa Hans kgl. Majestæt til, at jeg med det første maa kunne overgive dette løbende Aars Regnskab tillige med de andre Papirer til min Efterfølger og tillige faa Hans kgl. Majestæts Kvittering paa alt og, da intet andet Embede staar mig aabent, maa blive afskediget i Naade¹⁾.

Som Svar paa dette Andragende erholdt Andreas Günther 6/6 Bestalling som Tolddirektør. Meibom fik derefter 9/6 sin Afsked i Naade med Befaling om Overlevering af Embedet til Günther, som 19/6 modtog alt herhenhørende: Breve, Dokumenter etc., for hvilke han gav Tilstaaelse. Regnskabet afleverede Meibom 23/6, og 21/7 kvitteredes for dets Rigtighed²⁾. Samme Dag udstedtes Pas for ham og Familie til Holland, Bohave, Bøger etc. frit at passere³⁾, og 20/12 skrev Graevius til Heinsius: „Amsterdam har nu Meibom og vil, regner jeg med, beholde ham for Fremtiden⁴⁾).

Med Undtagelse af et treaarigt Ophold i England fra 1674 levede Meibom i Holland til sine Dages Ende. Efter Ankomsten til Amsterdam var han blevet ansat som Lærer ved det derværende Gymnasium, men Graevius' Forventning gik ikke helt i Opfyldelse; Aaret efter afskedigedes han. Han egnede sig, siger Jean le Clerc, der kendte ham personlig, og som har givet en lille Karakteristik af ham, bedre til Arbejde i Studerekammeret end til at undervise unge Mennesker og rette sig efter Synspunkterne hos dem, som kunde tænkes at ville anvende ham⁵⁾. En derefter følgende Kaldelse til Leiden som Professor i Hebraisk lod han uænsset og var til sin Død alene Privatmand, til sidst en Eneboer, hvem efter Sigende faa kendte⁶⁾. Med Forfatterskabet gik det saa som saa. Ved Udgaven af Diogenes Laërtios, der endelig saa Lyset i 1692, geraadede han i Strid med Forlæggeren og trak sig tilbage inden Fuldendelsen. Om hans store Lærdom tvivlede ingen, men hans Væsen, som skal have

¹⁾ Indlæg til Sjæll. Tegn. 1668, 9/6, No. 475 (RA); trykt hos Lindbæk, I, p. 315.

²⁾ Fornemste Bestallinger II 1664-70 (tidl. 9^a), fol. 134^v; Sjæll. Tegn. 1668, 9/6, No. 475; Øresundstoldregnskab 1668 med Bilag (RA).

³⁾ Patenten 1668-69, p. 128-29 (RA).

⁴⁾ Burmann, Sylloge epistolarum, IV, 1727, p. 77.

⁵⁾ Jean le Clerc, Bibliothèque choisie, XXII, 1711, p. 305-06. Bogen er naturligvis benyttet af Møller.

⁶⁾ Burmann, Sylloge epistolarum, IV, 1727, p. 86 Note.

været præget af en Vrantenhed, der ikke fortog sig med Aarene, frastødte mange, og selv de, der var ham venligsindede, maatte indrømme, at han som Polemiker var uden Maal og Maade. Efter hvad den senere Læge i Odense Peder Deichman, en Broder til Biskoppen, hørte 1691 i London, levede han i Amsterdam „udi stor Nødtørftighed“, opholdende Livet ved Korrekturlæsning.¹⁾ En Del af sin Bogsamling solgte han 1705 ved Auktion i Amsterdam. Andre Dele blev solgt i Maj 1711 i Utrecht, hvor han, ifølge Meddelelse fra Oud-Archief der Gemeente Utrecht, den 15. Februar 1710 var afgaaet ved Døden. Hustruen overlevede ham²⁾.

Auktionskataloget fra 1711 findes ikke i vore Biblioteker³⁾. Derimod haves i det kgl. Bibliotek et Exemplar af Kataloget fra 1705. Som en indskudt Bemærkning i en Bogtitel viser, er Kataloget affattet af Meibom selv, bibliografisk fortræffeligt ved sin Nøjagtighed og en Systematik, der underordnet Formaterne gør det let at finde sig til Rette. Samme Anerkendelse tilkommer Bogbestanden, der indenfor de enkelte Fag er alsidig og vidner om sikkert Judicium. Faggrupperne er Teologi, Retsvidenskab, Medicin, Matematik, Filosofi (i det 17. Aarhundredes udvidede Forstand) og Historie, hvortil slutter sig „Miscellanea“, indeholdende bl. a. Skønlitteratur udenfor de græsk-romerske Klassikere. Hovedsproget er nok Latin, men der er talrige Bøger i moderne Sprog: Italiensk, Spansk, Fransk, Tysk, Hollandsk og Engelsk. Bogbestanden tæller 5848 Numre, men da mange af dem indeholder flere Skrifter, er Bindantallet i Virkeligheden betydelig større. Der er den Mærkelighed ved Samlingen, at den har meget faa Bøger med Trykkeaar efter 1660, hvilket giver Anledning til at formode, at den er tilvejebragt, inden han i Holland blev en fattig Mand.

At inklade sig nærmere paa Enkeltheder er, hvor fristende det end vilde være, Stedet ikke til, men det bør dog sporadisk nævnes, at man træffer Machiavelli, Montaigne, Galilei, Francis Bacon, Descartes og Thomas Hobbes, indenfor Skønlitteraturen Dante, Petrarca, Boccaccio, Ariost, Tasso, Cervantes, spanske pikareske Romaner, Rebolledo (hvem han ikke har kunnet undgaa at træffe hos Gersdorff), Théophile de Viaud, Cyrano de Bergerac, Malherbe, Balzac samt Samlingsbind med itali-

¹⁾ Suhms Nye Saml. til den danske Historie, III, 1794, p. 113.

²⁾ Om den tyske Bogelsker Zacharias Conrad von Uffenbach's Besøg hos hende i Anledning af Auktionen i 1711 se hans „Merkwürdige Reisen durch Niedersachsen, Holland und England,“ III, 1754, p. 704-07. Datoen for Meiboms Død er godhedsfuldt fremskaffet af mag. art. Bjørn Ochsner.

³⁾ Fritz Burg (se p. 25 Note 5) har forgæves efterspurgt et Exemplar. Jeg har ladet det forblive herved.

enske og engelske Teaterstykker – alt sammen i Originalsprogene undtagen Tasso, der haves i tysk Oversættelse. Særlig af Interesse maa det være, om der skulde forekomme noget vedrørende Norden. For Sveriges Vedkommende er det ikke stort bevendt: en svensk Bibel og et Par historiske Værker, hvoriblandt Johannes Magnus. Anderledes med Danmark. Der findes meget af Niels Hemmingsen og Tyge Brahe, dernæst – eksempelvis – Bøger af Caspar og Thomas Bartholin, Thomas Fincke, Longomontanus og Thomas Bang, Niels Krag's Værk om Spartas Statsforfatning, Hans Mikkelsen Ravns Lærebog i Musik og et Par af Ole Worms antikvariske Arbejder, indenfor Historie Svend Aggesen, Saxo (Pariser- og Sorøudgaverne samt den gamle plattyske Oversættelse af Saxokompendiet), Pontanus', Meursius' og Stephanius' senere Fremstillinger. Paa Dansk er der kun én Bog: Lyschanders De danske Kongers Slægtbog. Man fristes næsten til at tro, at det er sket ved en Lapsus i Kraft af den latinske Overtitel: Synopsis historiarum Danicarum.

Et Blik maa endnu kastes paa Katalogets Titellad. Der staar: Bibliotheca Marci Meibomii, Frederici tertii, Daniæ Regis, olim consilarii. Kongelig dansk Kancelliraad – ikke Bibliotekar – det er den Stilling, Tilværelsen har bragt ham, og som han fastholder, ogsaa qua emeritus. Man sender ham uvilkaarlig en venlig Tanke. Det fejler ikke, at sin lykkeligste Tid har han tilbragt i Danmark: i de Aar, da han kunde sidde og drøfte lærde Materier med Rigens Hofmester.